

Iz muzejskega dela

UDK 060.016(497.5)»2013«

1.04 Strokovni članek

Prejeto: 8. 12. 2014

Slovenski šolski muzej v letu 2013

Poročilo o delu

Slovenian School Museum in 2013 – Report on Activities

Izvleček

Obstoj Slovenskega šolskega muzeja je bil ob 115-letnici ustanovitve na veliki preizkušnji. S preureditvijo ministrstev je spomladi leta 2012 prešel pod Direktorat za kulturno dediščino, s ponovno ustanovitvijo Ministrstva za kulturo pa se je leta 2013 vrnil med javne zavode na področju šolstva. Po več mesecih negotovosti je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport predalo Vladi RS predlog sklepa o njegovi združitvi z Muzejem športa in o ustanovitvi novega javnega zavoda. Svet javnega zavoda Slovenski šolski muzej, vsi zaposleni, prijatelji muzeja in vsa šolska strokovna javnost so odločno nasprotovali nejasnemu in nedodelanemu predlogu združitve. Pristojno ministrstvo je zaradi odločnega odpora nazadnje odstopilo od nameravane statusne spremembe muzeja, ki je v polnem obsegu izvajal svoje poslanstvo na področju kulturne dediščine šolstva in raziskovanja šolske preteklosti.

Abstract

The 115th anniversary of the Slovenian School Museum brought a threat to its existence. In 2012, because of changes in the composition of ministries, the museum came under the authority of the Cultural Heritage Directory and then, with the re-establishment of the Ministry of Culture in 2013, the museum once more became a public institution in the field of education. After several months of uncertainty, the Ministry of Education, Science and Sport submitted to the Government of the Republic of Slovenia a proposal to combine our museum with the Sports Museum, thus establishing a new public institution. The Council of the Slovenian School Museum, all of its employees, the friends of the museum and the entire professional school public firmly opposed this unclear and badly thought out proposal. Finally, due to the strong opposition, the ministry withdrew the proposal for the intended change of the museum, which was fully implementing its mission in the field of the cultural heritage of schools and research into the history of schooling.

Uvod

Slovenski šolski muzej je navkljub zapletom, negotovosti in poskusom sprememb v letu 2013 deloval v skladu s sprejetim letnim delovnim načrtom in finančnim načrtom ter po letni pogodbi, ki je bila z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport podpisana šele 21. oktobra 2013. Poslovanje muzeja je bilo v finančno zaostrenih razmerah pozitivno. Na stabilnost poslovanja je v primerjavi s predhodnim letom

zelo blagodejno vplivalo povečanje lastnih sredstev, ki jih je muzej pridobil od vstopnin, prodaje tiskov in replik muzejskih predmetov, prodajnih eksponatov v muzejski trgovini ter od opravljenih storitev, med katerimi prevladuje delež zgodovinskih učnih ur. Prvič v zadnjih letih je za pripravo razstave o pisalih Pišem, torej sem! prejel tudi sponzorska sredstva.

Ker se je pristojnost za spremljanje izvajanja nalog muzejske javne službe za državni javni zavod Slovenski šolski muzej s sklepom ministra za izobraževanje, znanost, kulturo in šport z dnem 2. april 2012 prenesla na Direktorat za kulturno dediščino in so se tudi potrebna proračunska sredstva za izvajanje nalog javne službe v skladu s predpisi prenesla na proračunsko postavko za financiranje javnih zavodov na področju kulture, je muzej svoj letni delovni načrt in finančni načrt za leto 2013 pripravil po predpisih in postopkih, ki jih je za javne zavode s področja kulture vodil Direktorat za kulturno dediščino Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. V tako predelan letni delovni in finančni načrt pa ni bilo mogoče umestiti projektov, za katere se je vodstvo muzeja, kakor vrsto prejšnjih let, vsebinsko in finančno dogovorilo na Uradu za razvoj izobraževanja zdaj istega ministrstva. Za muzej rezervirana sredstva na uradu so do oktobra in podpisa pogodbe z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport ostala nedosegljiva, kar je v muzeju oviralo delo pri izvedbi načrtovanih projektov. Tudi status muzeja je bil s ponovno vzpostavitvijo Ministrstva za kulturo (20. marca 2013) nekaj mesecev nejasen. Po prenosu proračunske postavke Slovenski šolski muzej na Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport v poletnih mesecih je Direktorat za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo 5. septembra 2013 muzej obvestil o prenehanju skrbništva Ministrstva za kulturo nad programom dela javnega zavoda Slovenski šolski muzej.

Po ZUJF-u je bila muzeju v prvi polovici leta, tako kot v drugih državnih muzejih, zmanjšana masa sredstev za plače zaposlenih ne glede na dejstvo, da je PP za Slovenski šolski muzej s preходом na Direktorat za kulturno dediščino ostala nespremenjena. Manjkajoči delež za plače zaposlenih je muzej moral v prvem delu leta zalagati iz lastnih virov. Prva polovica leta je bila nasploh v znamenju priprav na organizacijo 15. mednarodnega simpozija šolskih muzejev in šolskozgodovinskih zbirk, ki je bil v Ljubljani od 26. do 29. junija 2013. Sredi avgusta je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport seznanilo muzej s predlogom ustanovitve Muzeja šolstva in športa Republike Slovenije, ki je bil istočasno poslan v medresorsko usklajevanje. O predlogu ministrstva je na izredni seji v začetku septembra razpravljal svet muzeja. Na podlagi njegovega stališča je muzej o predlogu seznanil strokovno in drugo zainteresirano javnost. 25. septembra 2013 je bila slovesna prireditev ob 115-letnici ustanovitve muzeja, na kateri so zaposleni javnosti predstavili zgodovinsko pot muzeja in njegov pomen za slovensko šolstvo in šolsko zgodovino pisje ter opisali raznovrstnost sedanje muzejske dejavnosti.

Število zaposlenih je v muzeju ostalo nespremenjeno. Brez zunanjih sodelavcev celotnega letnega programa, zlasti pri izvajanju pedagoške dejavnosti, ne bi bilo mogoče izpeljati. Muzej ima sistemiziranih 13 delovnih mest, dejansko zasedenih pa je devet. Pri izpolnjevanju načrtanih nalog je v muzeju prevladoval skupinski duh in občutek za odgovornost.

Muzejske zbirke – javna služba

Priprava in izvajanje letnega delovnega načrta po predpisih, ki so veljali za zavode s področja kulture (direktorat za kulturno dediščino), je potekala vzporedno z uvedbo enotne terminologije muzejskih predmetov in s prerazporeditvijo pristojnosti kustosov nad posameznimi zbirkami muzejskih predmetov. Licenco za uporabo muzejskega programa Galis sta oktobra 2013 dobila tudi kustos arhivske zbirke, dr. Branko Šuštar, in kustodinja Dokumentacijskega centra za zgodovino šolstva in pedagogike, mag. Marjetka Balkovec Debevec, ki sta lahko začela z evidentiranjem in dokumentiranjem muzejskih predmetov iz njune pristojnosti v sistemu Galis v polnem obsegu. Z ozirom na strokovno usmerjenost in dosedanje raziskovalno delovanje je vsak kustos poleg drugih dosedanjih muzejskih nalog prevzel tudi skrb za temeljne zbirke muzejskih predmetov:

- kustos Anton Arko je poleg pomoči v knjižnici zadolžen za zbirke učil za prirodopis, naravo in botaniko; za zbirko učil za risanje/likovni pouk, za zbirko učil za petje, za zbirko letnih poročil in za zbirko drugo/hranilnike,
- kustodinja mag. Marjetka Balkovec vodi Dokumentacijski center za zgodovino šolstva in pedagogike ter skrbi za pretežno etnološke zbirke: za zbirko šolska obleka in dodatki, za zbirko zastav, nagrad, priznanj, spominkov, za zbirko tiskovin/šolska dokumentacija, za zbirko igrače kot didaktični pripomoček in za zbirko izdelki učiteljev in učencev,
- bibliotekarka Polona Koželj ob vodenju specialne knjižnice skrbi za zbirko učbenikov, delovnih zvezkov, domačega branja, slovarjev in priročnikov, za zbirko šolska glasila in za zbirko učni načrti,
- kustos Marko Ljubič je poleg finančne in kadrovske službe ter IKT zadolžen za zbirko učil za zemljepis/zgodovino, za zbirko učil za kemijo, za zbirko učil za telovadbo, za zbirko šolskih potrebščin in za zbirko šolske opreme,
- kustodinja Mateja Ribarič je ob skrbi za razvoj muzejske pedagogike zadolžena za zbirko učil za zemljepis in zgodovino ter v fototeki za zbirko razglednic, za zbirko fotografij in za avdiovizualno zbirko,
- kustos dr. Branko Šuštar je ob skrbi za arhivsko zbirko zadolžen za zbirko učil za matematiko, za zbirko šolskih potrebščin/šolskih zvezkov in za šolsko dokumentacijo,
- konservatorsko-restavratorski tehnik Franci Kadivec se ob nadzoru depojev posveča delu v konservatorskemu in restavratorskemu delu v muzejski delavnici na nekdanji litostrojski šoli, danes Srednji šoli tehniških strok Šiška, in pomaga pri izposoji predvsem večjih muzejskih predmetov – šolske opreme.

Prvi popis predmetov, ki so jih prinesli v muzej, je na sprejemnici čez celo leto opravljala Natalija Žižič, za koordinacijo in vodenje evidence izposoje muzejskih predmetov pa je v tajništvu muzeja skrbela Ksenija Guzej. Preureditev obravnave muzejskih predmetov in prerazporeditev pristojnosti in odgovornosti nad njimi ob vzpostavljenih pogojih izhaja tudi iz prepričanja, da so prav muzejski predmeti in urejenost muzejskih zbirk temelj še bolj strokovnega in uspešnejšega dela v muzeju.

Evidentiranje muzejskih predmetov

Z novim načinom evidentiranja muzejskih predmetov se je pokazala večja skrb za načrtno oblikovanje muzejskih zbirk. Vsak kustos se je na svojem področju usmeril na muzejske predmete, ki jih bolje pozna in lažje obvladuje. K temu so v zadnjem obdobju pripomogle tudi občasne tematske razstave, ki so izvirale prav iz obravnave izbranih muzejskih predmetov (šolska obleka, šolski zvezki, pisala, ...). Prerazdelitev pristojnosti za posamezne zbirke je prispevala tudi k večji preglednosti nad muzejskimi predmeti in odgovornosti kustosov nad njimi. Stopnja zavzetosti za urejenost muzejskih zbirk in predmetov se je ob skrbi za razvoj pedagoške knjižnice, dokumentacijskega centra in arhivske zbirke opazno povečala. Z vzpostavitvijo poenotenega načina evidentiranja muzejskih predmetov in dopolnjevanja muzejskih zbirk v skladu z zbiralno politiko muzeja je vsak kustos že v letnem delovnem načrtu na podlagi dela v preteklem letu predvidel število predmetov, ki jih bo čez leto evidentiral za muzejske zbirke, ki jih najbolj pozna. Poleg tega pa je moral tudi paziti, da je načrtovano število evidentiranih predmetov v muzeju ali na terenu tudi izpolnil (v sistemu Galis, v priročnih evidencah: word, excel).

Tabela: Število evidentiranih predmetov 2013

Kustos/kustodinja	načrt	realizacija	index
Anton Arko, kustos	40	47	1,18
Mag. M. Balkovec Debevec, muzejska svetnica	20	27	1,35
Marko Ljubič, kustos	20	22	1,10
Mateja Ribarič, muzejska svetovalka	20	36	1,80
Dr. Branko Šuštar, muzejski svetnik	25	25	1,00
Skupaj	125	157	1,26

Kustos Anton Arko je med letom v sklopu svojega dela evidentiral 47 predmetov. Izbral jih je iz knjižnega gradiva, ki so ga muzejski obiskovalci podarili knjižnici muzeja iz svojih zasebnih zbirk in so o njem imeli tudi največ podatkov. Tako sta zakonca Bogomir in Anica Troha muzeju podarila knjige, ki sta jih v šoli sama uporabljala, Breda Kroflič pa je knjižnici Slovenskega šolskega muzeja darovala knjižno zapuščino svoje matere. Med darovanimi knjigami prevladujejo učbeniki iz 20. stoletja za osnovne šole.

Kustosinja mag. Marjetka Balkovec Debevec je pridobila in evidentirala/popisala (v programu Word) 27 predmetov oz. sklopov dokumentacijskega gradiva (tekstil, ročna dela, spominska darila učiteljem, izdelki učencev, šolske priprave, industrijsko šolstvo, šolska dokumentacija, gradivo o maturi in kulturnem delovanju na gimnazijah idr.) Predmete in gradivo šolske dediščine so darovali: OŠ Danile Kumar Ljubljana (izdelki učencev) in zasebniki g. Novak, ga. Petek, ga. Sulič, ga. Kunstelj in ga. Kuclar.

Predmete je prevzela, popisala in evidentirala kustodinja M. Balkovec Debevec, v sistemu Galis pa jih je, zaradi omejenega števila licenc za uporabo sistema, na sprejemnici vnesla N. Žižić. Poleg tega je kustosinja organizirala prevzem podarjenega knjižnega gradiva z OŠ Danile Kumar za specialno knjižnico Slovenskega šolskega muzeja.

Kustos Marko Ljubič, ki preučuje zgodovino pisal in šolskih tabel in je pripravil razstavo Pišem, torej sem!, je vzpostavil stike s šolami in posamezniki, ki hranijo starejša pisala, stare šolske table in tablice. Na POŠ Notranje Gorice, OŠ Poljane (Ljubljana), Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana, Srednji gradbeni, geodetski in okoljevarstveni šoli Ljubljana in pri zasebnikih: g. Andreju Kandaretu, g. Marijanu Palu, g. Stanislavu Kocijanu in pri ge. Marjeti Vodovnik Avsenak iz Ljubljane je evidentiral in prevzel več raznolikih šolskih predmetov, od katerih jih je 22, predvsem šolsko opremo iz POŠ Notranje Gorice in iz OŠ Poljane, vnesel v evidenco v računalniški sistem Galis. Poleg tega je z direktorjem muzeja na terenu evidentiral zapuščeno staro šolo v Zagozdu na meji med Kočevsko in Belo krajino. Popisal in fotografiral je opremo šole, predvsem značilno veliko stensko šolsko tablo, ki so jo domačini skrbno obnovili in želijo zanj skrbeti še naprej.

Kustosinja Mateja Ribarič je evidentirala predmete s področja fotografije in razglednic s šolsko tematiko na šolah in pri zasebnikih. Prav tako je evidentirala predmete, ki jih načrtuje postaviti na razstavi Učilnica v naravi: šolski vrt včeraj, danes, jutri, po šolah, pri zasebnikih in ustanovah. To so bile v prvi vrsti fotografije, ustni viri, učne slike, modeli za cepitev dreves. Evidentirala je 8 fotografij s tematiko o šolskem vrtu (Marija Bavdaž – Idrija, Ana Kobal – OŠ Draga Bajca Vipava in Medobčinski muzej Kamnik), 3 razglednice in 24 fotografij s splošno šolsko tematiko (Marko Korenčan, Stanislav Kocjan – OŠ Hinka Smrekarja, OŠ Vič). Za načrtovano razstavo o šolskem vrtu je evidentirala tudi intervju z Marijo Bavdaž v Idriji. V fototečne zbirke je prevzela 223 novih predmetov, med katerimi je največ fotografij z OŠ Danile Kumar (47) in od zasebnikov (95: Eva Žigon, Ivan Sajovic, Marko Šuklje, Miloš Mikolič), zraven njih pa so še razglednice (33), diplome in priznanja (23), risbe (9), skenov fotografij (12), CD (1), DVD (2) in LP plošča (1).

Kustos dr. Branko Šuštar je v Pokrajinskem arhivu v Mariboru evidentiral šolske zvezke, učiteljska društva, šolske kuhinje in igrače. S predstavniki društev medicinskih sester v Novem mestu in v Celju je aprila in maja 2013 evidentiral predmete in drugo gradivo, ki se nanašajo na zdravstveno šolstvo. Na POŠ Muljava je evidentiral predmete na novo odprtega »šolskega muzeja« (šolska oprema, učila, šolski zvezki, učbeniki), na Krki pa staro šolsko stavbo. Pri družini Kranjec, družini Tomažič Cvetko in družini Petek je evidentiral zasebno gradivo o šolstvu. Pri Kongregaciji šolskih sester sv. Frančiška Kristusa Kralja v Mariboru, ki so imele pred drugo svetovno vojno tudi žensko učiteljsko, danes III. gimnazija, je pregledal gradivo, povezano z zgodovino šolstva, ga odbral in uredil prevoz ter prevzem šolskih knjig in učbenikov v Slovenski šolski muzej.

Dokumentiranje muzejskih predmetov

Z uvedbo enotne terminologije muzejskih predmetov, prerazporeditvijo pristojnosti nad muzejskimi zbirkami in dokončno vpeljavo sistema Galis za obdelavo in evidenco muzejskih predmetov se je tako kot pri evidentiranju postavil tudi enoten način dokumentiranja muzejskih predmetov. Referenca pri izkazu inventariziranih (dokumentiranih) predmetov je postal sistem Galis, ki se je v muzejih dokončno uveljavil v zadnjih nekaj letih. Ker je potrebno inventarizirane predmete v nov sistem vnašati in obdelovati tudi iz starih inventarnih knjig in drugih evidenc muzejskih predmetov, je dokumentiranje muzejskih predmetov razdeljeno na tekoče dokumentiranje (TD) in dokumentiranje za nazaj (DN).

Tabela: Število dokumentiranih predmetov 2013

Kustos/kustodinja	načrt	realizacija	index
Anton Arko, kustos	90 (35 td+55 dn)	95	1,06
Mag. M. Balkovec Debevec, muzejska svetnica	25 (10 td+15 dn)	25	1,00
Marko Ljubič, kustos	35 (15 td+20 dn)	35	1,00
Mateja Ribarič, muzejska svetovalka	250 (100 td+150 dn)	250	1,00
Dr. Branko Šuštar, muzejski svetnik	25 (10 td+15 dn)	25	1,00

Kustos Anton Arko je v inventarno knjigo v muzejskem sistemu Galis inventariziral 95 muzejskih predmetov. Dokumentiral je učbenike, peresa, črnilnike in pripomočke za glasbeni pouk. Od 95 vpisanih muzejskih predmetov jih je 43 vpisal za tekoče leto, 52 pa »za nazaj«. Vsak predmet je tudi fotografiral.

Kustosinja mag. Marjetka Balkovec Debevec je licenco za Galis pridobila oktobra 2013. Zbirke šolskih predmetov, ki so v njeni prostornosti, so pretežno etnološke. V delo z novim programom se je vključevala postopoma. Ob koncu leta je inventarizirala in v muzejskem sistemu Galis po predvidenem načrtu dokumentirala 25 muzejskih predmetov, ki spadajo predvsem v tekstilno zbirko, kot npr. razni predmeti iz tekstila, izdelki učencev in učiteljev ter didaktične igrače. Podobno je licenco za uporabo sistema Galis pridobil kustos dr. Branko Šuštar, ki je do konca leta v njem inventariziral načrtovanih 25 šolskih zvezkov.

Kustos Marko Ljubič je ob opravljanju finančne in kadrovske službe inventariziral in ob tem tudi fotografiral 15 predmetov: pisala, črnilniki, šolski stoli in klopi, ki jih je evidentiral v letu 2013, iz evidence iz prejšnjih let pa je inventariziral še 20 predmetov.

Kustosinja Mateja Ribarič je inventarizirala in v muzejski sistem Galis trudoma vpisala načrtovano število fotografij in starih razglednic s šolsko tematiko. Pod njenim vodstvom je študentka Neža Hrovat od 4. do 30. decembra 2013 v Galis vpisala še 240 digitaliziranih fotografij šolskih stavb (inv. št. 2361–inv. št. 2572/1) in tako nadaljevala vpis omenjenih fotografij iz priročne inventarne knjige v muzejski program Galis, ki se je začel leta 2011.

Digitaliziranje muzejskih predmetov in gradiva o zgodovini šolstva

Zunanja sodelavka Maja Hakl je ob koncu leta digitalizirala 215 fotografij šolskih stavb. Izdelano je bilo 215 skenov v višji in prav toliko v nižji resoluciji. Načrt dela za leto 2013 (dva tisoč skenov) ni bil dosežen, ker zaradi varčevanja in pomanjkanja denarja čez večji del leta za delo študentov in drugih muzejskih sodelavcev ni bilo razpoložljivih sredstev. Načrt skeniranja fotografij ni bil realen. Izhajal je iz primerjave opravljenega dela v letu 2012, ki za digitalizacijo muzejskih predmetov in gradiv finančno ni bilo tako zaostreno kot leto 2013. Kustosinja Mateja Ribarič, ki vodi fototečne zbirke muzejskih predmetov, je notranjim uporabnikom (za objave v muzejskih tiskih, razstave itd.) izdelala okrog 50 skenov, zunanjim uporabnikom pa še enkrat toliko. V pedagoški knjižnici je kustos Anton Arko med letom skeniral 13 čitank začetnic: Začetnica, DZS, Ljubljana, 1945. (22), Vinko Modrinjavesčan: Slovenska začetnica, Ljubljana, 1945. (61), Vera Albreht: Mi gradimo, Ljubljana, 1950. (40), Svobodna pota. Čitanka za 3. in 4. leto ljudskih šol v Slovenskem Primorju, Trst, 1945. (41), Rudi Završnik, Josip Ribičič: Prva čitanka, Ljubljana, 1946. (54), Bogomil Gerlanc, Josip Ribičič: Prvo berilo, Ljubljana, 1963. (83), Naša beseda. Začetnica za slovenske šole v Primorju, Trst, 1945. (35), Kristina Hafner, Franc Ločniškar: Tretje slovensko berilo, Ljubljana, 1942. (89), Josip Ribičič: Druga čitanka, Ljubljana, 1947. (55), Bela Horvat, Leona Gerenčer: Első olvasókönyv, Ljubljana, 1960. (91), Bela Horvat, Gizela Horvat, Gizela Kasaš: Drugo berilo. Második olvasókönyv, Ljubljana, 1964. (82), Türkiye Cumhuriyeti, Maarif Vekâleti: Alfabe, Istanbul, 1954. (turška čitanka) (32). Vsega skupaj 685 posnetkov. V arhivski zbirki je kustos dr. Branko Šuštar za skeniranje pripravil 1,4 tm šolskih matičnih listov, ki ga je v sodelovanju z Inštitutom za novejšo zgodovino izvedel spletni portal Sistory. Digitalizirano gradivo je na spletu tudi dosegljivo. V Dokumentacijskem centru je študent Tomaž Gorenc pod vodstvom kustodinje mag. Marjetke Balkovec Debevec ob koncu leta digitaliziral dragocene podatke o zgodovini šol na Slovenskem iz 69 map šol (imena šol na črko Š in T), kar je 2600 skeniranih datotek. Projekt digitalizacije celotne zbirke map šol se s tem postopoma zaključuje.

Odkup muzejskih predmetov

Velika večina prevzetih muzejskih predmetov je bila darovanih. Poleg mnogih zasebnikov so jih muzeju v večjem številu, kakor tudi v prejšnjih letih, podarile tudi šole. Največje število novih predmetov je podarila osnovna šola Danile Kumar iz Ljubljane. Muzej je v izjemnih primerih, ko gre za ponudbo dragocenih in za dopolnjevanje muzejskih zbirk iz posebej utemeljenih razlogov, v preteklih letih nekatere ponujene predmete v precej omejenem obsegu tudi odkupil. Konec leta 2013 je za etnološko zbirko predmetov kupil že več let evidentirano staro pohištvo in opremo podeželskega učitelja, več raznovrstnih šolskih torb, dve peresnici in posmrtno masko Ivana Cankarja ter dnevnik učiteljice Vide J. Schott iz šolskega leta 1938/39.

Izposoja muzejskih predmetov

Pri izposoji muzejskih predmetov so sodelovali kustosi, ki skrbе za izbrane predmete, samostojni konservatorsko-restavratorski tehnik Franci Kadivec, ki jih je pripravil za transport, in Ksenija Guzej, ki je v tajništvu izdajala reverze in po veljavnem ceniku izdajala račune za izposojevalnino. V letu 2013 so si muzejske predmete iz zbirk Slovenskega šolskega muzeja izposodili: Akademija GRFT (Juš A. Zidar), OŠ Cvetka Golarja Škofja Loka (Andrej Novljan), Narodni muzej (Gojka Pajagič Bregar), Notranjski muzej Postojna (Magda Peršič), Muzej za arhitekturo in oblikovanje (Špela Šubic), Misijonsko središče Slovenije (Tomaž Gorenc), OŠ XIV. divizije Senovo (Robi Požun), Gimnazija Šentvid (Vida Šifrer), OŠ XIV. divizije Senovo (Uroš Brezavšček) in Kulturni dom Krško (Alenka Černelič Krošelj).

Restavriranje in konzerviranje muzejskih predmetov

Samostojni konservatorsko restavratorski tehnik Franci Kadivec je opravil dela in naloge na muzejskih predmetih v dislocirani muzejski delavnici na Srednji šoli tehniških strok Šiška, Litostrojska c. 51. Konservatorsko-restavratorski posegi so bili najprej izdelani za potrebe muzeja pri postavitvi razstav, za izvajanje pedagoške dejavnosti (oprema učilnice in šolski pripomočki) kakor tudi za izposajo predmetov, za muzejski depo ter za muzejske zbirke. Delo je bilo namenjeno tudi preventivni zaščiti in čiščenju pridobljenih predmetov v dislociranem muzejskem depolu v Zavodu RS za blagovne rezerve v Zalogu. Poleg čiščenja muzejskih predmetov (121) konserviranja (147) in restavriranja (21) muzejskih predmetov je kot samostojni restavratorsko-konservatorski tehnik izdelal tudi posebne replike muzejskih predmetov (41) za izvajanje programov pedagoških dejavnosti pri novih učnih urah in delavnicah (voščene tablice, stolčki, mizice, klečalnik na koruzi) in za izposajo (zemljevid). Izdelal je posebne podstavke za medmuzejsko razstavo inkunabul, pri kateri je v Narodnem muzeju sodeloval tudi Slovenski šolski muzej. Na gostujoči stalni razstavi na gradu Turjak je opravil potrebno čiščenje ter konservatorsko delo, za gostujoče razstave pa pomagal pri pripravi gradiva, transportu in postavitvi. Na stalni razstavi je postavil nove vitrine z osvetlitvijo (učiteljske uniforme iz obdobja pred prvo svetovno vojno), restavriral je nožnice za sabljo s paradnimi meči, izdelal je vitrino in podstavek za nagačenega medveda (OŠ Ig), ki je leta 2013 po njegovem prizadevanju našel svoje mesto v muzeju. Opravil je preventivno ter kurativno delo pred insekti, plesnijo ter drugimi škodljivci (usnjeni predmeti, tekstil). Sodeloval je s sorodnimi muzeji, kot so Slovenski etnografski muzej, Prirodoslovni muzej, Tehnični muzej. Sodeloval je pri popisu in inventarizaciji stalne razstave. S kustosi je delal na terenu (zbiranje predmetov, prevoz, ...). Za vnaprej je pripravil prevzem predmetov iz nekdanje šole v Karlovcih pri Velikih Laščah. Sodeloval je pri začetku priprav na 70-letnico Srednje šole tehniških strok Šiška in tehniškega izobraževanja v Sloveniji. Spremljal in uravnaval je vlago in temperaturo v depojih ter v

razstavnih prostorih, pomagal je pri izposoji predmetov, vzdrževanju muzeja, požarni varnosti, varstvu pri delu in prevozi predmetov. Sodeloval je tudi pri prenovi električne napeljave in razsvetljave. Pomagal je na muzejskem sejmu konec decembra pri prenosu gradiva, pripravi in postavitvi razstavnega prostora. S prispevkom o pripravi muzejskih predmetov za razstavo je aktivno sodeloval na simpoziju o pisalih »Pišem torej sem«, udeležil se je tudi strokovnega posvetovanja Društva restavradorjev Slovenije in imel vrsto posvetovanj z drugimi restavratorsko-konservatorskimi delavnicami ter dopoji muzejev.

Tabela: Konservatorsko restavratorski posegi 2013

Vrsta posega	Muzejski predmeti	Načrt	Real.	Ind.
Konserviranje: čiščenje, impregnacija, politura	črnilniki iz rogov, kovinski jedilni pribor, makete, slike, učni pripomočki, etuiji, nagačeni medved, sablje, računalna, ...	73	147	2,01
Restavriranje: utrjevanje, dodelava, kitanje, barvanje, lepljenje	šolske mize, leseni šolski stoli, stoječe računalno, maketa učila, nožnice sabelj, usnjena šolska torba, kip J. B. Tita, noge šolskih miz	11	21	1,91
Izdelava replik: kopija predmeta	črnilniki, voščene tablice, mize, stolčki, zemljevid, klečalnik	30	41	1,37

Preučevanje in interpretacija premične kulturne dediščine ter sodelovanje z znanstveno-izobraževalnimi ustanovami

Preučevanje in interpretacija premične dediščine šolstva temeljita na poglobljenem vedenju o muzejskih predmetih in o zbirkah muzejskih predmetov ter na strokovnem muzeološkem znanju in na poznavanju šolske preteklosti. Na omenjenih izhodiščih je slonelo tudi celokupno muzejsko delo Slovenskega šolskega muzeja.

Kustos Anton Arko, prof. zgodovine in ruskega jezika, je bil soavtor razstave Slikanica – moja prva knjiga in kataloga z istim imenom. Sodeloval je pri pripravi in izvedbi pedagoških programov ob razstavi in pri pripravi muzejskega koledarja za leto 2014. Pomagal je pri strokovnem delu v knjižnici in po potrebi pri izvajanju pedagoških učnih ur Nedeljska in Vodnikova šola. Kot član glasbene skupine Muzealije se je leta 2013 udeležil vseh njenih nastopov na muzejskih prireditvah. Prav tako je, kot drugi zaposleni, sodeloval in pomagal pri drugih muzejskih projektih. Njegov prispevek s simpozija Zvezek kot zgodovinski vir, ki je bil v Slovenskem šolskem muzeju jeseni 2012, je pod naslovom *Šolski zvezki v slovenskem pedagoškem časopisju v prvem desetletju po drugi svetovni vojni* objavil v Šolski kroniki – reviji za zgodovino šolstva in vzgoje 22/XLVI, 2013, št. 1–2, str. 238–243. Na simpoziju o pisalih, ki je potekal 13.

in 14. novembra 2013 v Slovenskem šolskem muzeju ob razstavi Pišem, torej sem, je pripravil sestavek o čitankah za začetne razrede osnovne šole do konca druge svetovne vojne. V sklopu načrtovanih preučevanj je pri projektu Ideologizacija v učbenikih v 20. stoletju zbral več primerov ideoloških vplivov v čitankah in berilih neposredno po koncu druge svetovne vojne pri predmetih slovenski jezik, zgodovina in zemljepis. Našel je besedila, ob katerih se učenci učijo pravičnega branja in razumevanja, ter besedila, kjer spoznavajo ljudske šege in navade in ki so ideološko obarvana. Pri tem izstopa povečevanje predsednika Josipa Broza Tita, socialistične ureditve in partizanskega boja proti okupatorju in proti nasprotnikom komunističnega režima. Pri projektu Najdbe v starih knjigah je našel šest zanimivih predmetov, ki jih bo uporabil za načrtovano razstavo. V knjižnih darovih ali ob evidentiranju starejših knjig je nepričakovano našel vrsto vstavljenih predmetov. Zaradi njihove raznolikosti in zanimivosti ugotavlja, da bi jih bilo potrebno razstaviti. Pri pregledu starih knjig je v letu 2013 v znanstveni reviji Čas, letnik XIX, 1924/25 našel obrtniški račun mariborskega čevljarja iz leta 1896; v Zgodovini vsezvezne komunistične partije boljševikov je našel vstopnico za dve osebi za ogled sovjetskega filma Maksim Gorki, v Ruskem domu v Beogradu leta 1946; v učbeniku Zgodovina 1 iz leta 1969 (avtor Leopold Petaver) je našel Navodilo o uporabi diafragme – zdravniški recept; v vezanem letniku revije Ciciban (1948–1949) risbo nemškega vojaka, med čiščenjem še nerazporejenega gradiva pa tudi odposlano dopisnico iz leta 1951 in na roko spisan listek šolskega upravitelja o premestitvi brez datuma. Kustos Anton Arko je v jeseni 2013 sodeloval pri postavitvi razstave *Skrito znanje : razstava slovenskih inkunabul*, ki jo je pripravilo sedem ljubljanskih specialnih knjižnic. Za specialno knjižnico Slovenskega šolskega muzeja je za razstavo izbral in pripravil štiri primerne knjige, jih opremil s komentarji ter napisal prispevek za razstavni katalog. V katalogu *Skrito znanje : knjižne dragocenosti iz zbirk ljubljanskih specialnih knjižnic*, ki sta ga uredili Maja Vavtar in Marjeta Oven, izdala pa ga je Zveza bibliotekarskih društev Slovenije v Ljubljani 2013, je na kratko predstavil knjižnico Slovenskega šolskega muzeja (str. 15) ter razstavljeno inkunabulo Perottus, Nicolaus: *Rudimenta grammatices* (str. 76, 77) in druge stare knjige: Cicero, Marcus Tullius: *De officiis lib. III.* (str. 72, 73), Becker, Rudolf Zacharias: *Noth- und Hülfsbüchelein für Bauersleute: oder lehrreiche Freuden- und Trauer-geschichte des Dorfs Midelheim* (str. 74, 75) in Melanchtonus, Philippus: *Libellus graecae grammaticae* (str. 78, 79).

Muzejska svetnica, mag. Marjetka Balkovec Debevec, diplomirana etnologinja in prof. zgodovine, je v sklopu projekta **Oblačilna kultura v šolstvu** leta 2010 pripravila razstavo *Kaj naj oblečem za v šolo? – razstavo o oblačilnem videzu učencev in učiteljev skozi čas*. Razstava od 17. maja 2012 gostuje v Medobčinskem muzeju Kamnik. Zaradi zanimanja je gostovanje razstave od maja 2013 podaljšano še za eno leto. Kustosinja je med letom koordinirala sodelovanje z Medobčinskim muzejem Kamnik. 29. junija 2013 je imela strokovno vodstvo po razstavi za udeležence 15. mednarodnega simpozija šolskih muzejev in šolsko-zgodovinskih zbirk. Med letom 2013 je zbirala podatke in predmete, povezane s tematiko oblačilne kulture. Pripravila je besedilo, slikovno gradivo in dve recenzijski mnenji za publikacijo o oblačilni kulturi v šolstvu skozi čas. Z udeleženci simpozija šolskih muzejev je izmenjala podatke, fotografije idr. o oblačil-

ni kulturi v šolstvu. Na pobudo revije Didakta je pripravila članek »Učitelj, prihajaj kolikor mogoče čedno oblečen v šolo!« : o obleki učiteljev in učiteljic skozi čas, Didakta 22, št. 162, april 2013, str. 26–29. Informacije o oblačilni kulturi v šolstvu je 19. septembra 2013 dala za časopis Žurnal, 26. septembra 2013 pa za TV oddajo Infodrom. Sodelovala je pri aktualni problematiki o uvedbi šolskih uniform, ki je nastala ob poslanskem vprašanju na to temo: izjava za Planet TV. Na razstavi v Kamniku je 2. septembra 2013 dala izjavo za dnevno-informativno oddajo Danes na Planet TV o zgodovini oblačenja in uniformah v šolstvu. V sklopu razstave o oblačilni kulturi v šolstvu je 3. decembra 2013 pripravila novo delavnico Vezenje voščilnic po starih motivih. Pri pripravi delavnice je sodelovala M. Hakl, ki je njene izvedbe tudi vodila. Pri projektu **Šolska kuhinja in prehrana** je kustosinja zbirala in preučevala literaturo in različne vire o šolski kuhinji in šolskem prehranjevanju skozi čas. Med drugim je pregledala osnovno literaturo, zbornike šol idr. Napisala je povzetek članka za Zborovanje zgodovinarjev v letu 2014 in navezala kontakte za morebitno pridobitev gradiva in predmetov za pripravo prihodnje razstave. Pri projektu **Zgodovinska in etnološka podoba šolskega vsakdana skozi čas** je zbirala in preučevala različne vire in predmete z zgodovinsko in etnološko podobo šolskega vsakdana v preteklosti. V sklopu tega preučevanja je koordinirala in aktivno sodelovala pri organizaciji in izvedbi prireditve ob predstavitvi knjige o žirovskem šolstvu *Odsev generacije*, ki jo je Slovenski šolski muzej v svojih prostorih 21. marca 2013 pripravil skupaj z žirovsko generacijo 61. Ob predstavitvi je bila v prireditvenem prostoru v muzejski čitalnici postavljena tudi priložnostna razstava izdelkov učencev iz generacije, ki je sodelovala pri nastanku knjige. Mag. Marjetka Balkovec Debevec je o tem dogodku objavila članek *Šolski spomini Žirovcev napolnili Slovenski šolski muzej*, v: Žirovske stopinje: glasilo občine Žiri l. 3, št. 2 (2013), str. 18. Organizirala je snemanje spominov na šolstvo g. Marka Račiča, najstarejšega še živečega olimpijca. Obenem je delala tudi pri načrtovani prenovi stalne razstave. Aprila 2013 je pripravila osnovna izhodišča in cilje prenove in sodelovala na strokovnih sestankih za prenovo stalne razstave. Navzoča je bila pri obisku arhitektke in pri pripravi načrtov prostorske umestitve razstave. S sodelavci iz muzeja se je 17. aprila 2013 udeležila ogleda razstave Vitez, dama in zmaj v Narodnem muzeju. V zvezi s preučevanjem podobe šolskega vsakdana se je 21. marca 2013 v Črnomlju udeležila tudi znanstvenega posveta Med cesarstvom in kraljestvom, 1. junija 2013 strokovnega posveta Šolstvo v zamejstvu v Benečiji in 23. in 24. aprila 2013 v Ljubljani konference Slepi in slabovidni v družbi. O šolstvu skozi čas je imela pred začetkom počitnic intervju, ki je bil objavljen v članku Hura, počitnice! Šolanje še nikoli ni bilo poceni, v: Živa, priloga Dolenjskega lista, št. 6, leto 12, junij 2013, str. 6–7. Za Radio SLO 1 je 27. oktobra 2013 novinarju Bojanu Leskovcu posredovala izjavo o dnevnikih v šolstvu. V projektu **Učiteljstvo in njihova društva kot spodbujevalci pedagoškega razvoja** je preučila pedagoško delovanje učiteljstva, posebej s primeri v izbranih izdajah pedagoških člankov v letnih poročilih šol. Pripravila je referat s slikovno računalniško projekcijo. Z njim je 28. junija 2013 nastopila na 15. mednarodnem simpoziju šolskih muzejev in šolsko-zgodovinskih zbirk. Povzetek referata Learning about the connections teachers had with their school environment from annual scho-

ol reports/Povezovanje učiteljstva s šolskim okoljem preko letnih poročil šol je bil objavljen v zborniku povzetkov 15th International Symposium on School Life and School History Museums Creating links in education. Teacher's and their associations as promoters of pedagogic development (historical and museum aspects). Ljubljana 2013, str. 29–30. Pri pripravi simpozija je bila mag. Marjetka Balkovec Debevec članica programskega in organizacijskega odbora in moderatorica na eni od sekcij simpozija. Poročilo o simpoziju je pod naslovom Dediščina šolstva na 15. mednarodnem simpoziju šolskih muzejev, Ljubljana 26.–29. junij 2013, objavila v: Glasnik SED, 53/2013, št. 3,4, str. 83–84. Kustosinja je preučevala tudi delovanje učiteljstva v Krškem in aktivno sodelovala z Mestnim muzejem Krško pri pripravi občasne razstave, pri kateri je bil Slovenski šolski muzej soorganizator, in kolokvija o učitelju in ravnatelju meščanske šole v Krškem, Ivanu Lapajnetu. Odprtje razstave in kolokvij sta bila 4. oktobra 2013 v Krškem. Mag. Marjetka Balkovec Debevec je imela na kolokviju prispevek Poslanstvo učiteljskega poklica na prelomu iz 19. v 20. stoletje in vloga Ivana Lapajnetu. Povzetek referata je objavljen v zvezku povzetkov. V sklopu projekta **»Spomin na učitelja – vzgojitelja« Iz listov šolskih zvezkov na pedagoškem tečaju v Beli krajini med drugo svetovno vojno** je kustosinja pripravila članek za revijo Šolska kronika, ki je razširjen referat z mednarodnega simpozija o šolskih zvezkih v Slovenskem šolskem muzeju leta 2012. Članek pod zgornjim naslovom je bil objavljen v: Šolska kronika 22/2013, št. 1–2, str. 224–237. Podobno je bilo tudi poročilo o razstavi in o mednarodnem simpoziju o šolskih zvezkih v Slovenskem šolskem muzeju objavljeno v: Glasnik SED, 53/2013, št. 1, 2, str. 185–160. V programu **sodelovanja z znanstvenoizobraževalnimi ustanovami** je kustosinja mag. Marjetka Balkovec Debevec nadaljevala delo v Komisiji za delovanje zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Sodelovala je pri ocenjevanju raziskovalnih nalog in na sklepni predstavitvi in ocenjevanju zagovorov nalog na 44. državnem srečanju mladih zgodovinarjev 31. maja 2013 na OŠ Draga Bajca v Vipavi. Kot članica IO Slovenskega etnološkega društva je aktivno sodelovala pri delovanju društva. Udeležila se je slovesnosti ob postavitvi spominske plošče Stanku Vrazu. Njegov oče Jožef Vraz je bil šolski nadzornik in pobudnik za ustanovitev šole v Svetinjah (1819). 21. septembra 2013 je obiskala etnološko zbirko v stari šoli na Stari Gori (zgrajena 1901), ki ima spominsko ploščo tamkajšnji učiteljici in pesnici Kristini Šuler (1866–1959). Na posvetu o interpretaciji kulturne dediščine v Slovenskem etnografskem muzeju, 18. in 19. oktobra 2013, je bila moderatorica tematskega sklopa. 5. oktobra 2013 se je udeležila strokovne ekskurzije v Baško grapo. Aktivno je sodelovala pri pripravi in izvedbi prireditve ob podelitvi Murkovih nagrad 2013 in strokovni ekskurziji v Škocjan pri Grosupljem in na Turjak 11. novembra 2013. V Belokranjskem muzeju Metlika se je 20. marca 2013 udeležila slovesnega odprtja prenovljenih podstrešnih prostorov in razstave, 4. julija 2013 pa v Črnomlju nove muzejske zbirke. Ob Dnevih evropske kulturne dediščine je bila 28. septembra 2013 na odprtju stalne razstave Sodstvo v Kozjem, kjer je tudi stara šolska učilnica, v kateri je pokojni zbiratelj Marjan Marinšek postavil zajetno število dragocenih šolskih predmetov. Med zborovanjem Slovenskega muzejskega društva, ki je bilo 11.–12. oktobra 2013 v Kranju, je bila na občnem zbo-

Prireditev ob 115-letnici SŠM. (SŠM, fototeka)

ru društva izvoljena v Komisijo za podeljevanje Valvasorjevih nagrad. Na znanstvenem posvetu ob 90-letnici Slovenskega etnografskega muzeja, 16. in 17. oktobra 2013, ki so ga pripravili pod naslovom Praznovanja med tradicijo in sodobnostjo, je imela prispevek Šolski prazniki in praznovanja, čigar povzetek je bil objavljen v zborniku povzetkov na str. 11. V programu izobraževanja Tretja življenjska univerza je v imela v SEM predavanje o šolskih praznikih 22. maja in 25. oktobra 2013. V Kroniki – časopisu za slovensko krajevno zgodovino 61, št. 1 (2013), str. 161–162, je objavila poročilo o knjigi: Valentin Pivk, Gimnazija Kranj, 1810–2010, dvesto let od začetka gimnazijskega izobraževanja v Kranju. Kranj : Gimnazija, 2010, 200 strani. Na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport je bila imenovana v delovno skupino za obravnavo problematike o uvedbi šolskih uniform v šole in se od oktobra 2013 udeleževala njihovih sej. Na simpoziju o pisalih Pišem, torej sem! je imela 14. novembra 2013 prispevek »Leva roka je grda roka!« O sprejemanju levičnosti v šoli skozi čas. V Slovenskem šolskem muzeju je 7. februarja 2013 povezovala program predstavitve Šolske kronike in muzejskih tiskov v letu 2012. Sodelovala je pri pripravi scenarija ob 115-letnici ustanovitve muzeja. Ob muzejskem jubileju je imela intervju Od tablice k tablici in od učitelja k učiteljici. Njen članek Stopetnajst let Slovenskega šolskega muzeja je bil objavljen v Delu 25. septembra 2013 na str. 19. Ob 115-letnici ustanovitve muzeja je v Glasniku SED, 53/2013, št. 3–4, str. 81–82 objavila tudi članek: Slovenski šolski muzej – že 115 let zrcalo slovenskemu šolstvu.

Bibliotekarka Polona Koželj, prof. likovne vzgoje, se je poleg vodenja muzejske knjižnice redno vključevala tudi v druge muzejske dejavnosti: po potrebi je izvajala tudi učno uro ročnih del ter po razstavah z lutko sovico Zofi vodila najmlajše. V prvi polovici leta 2013 je preučevala zlasti gradivo v zvezi s pripravo razstave o slikanicah.

Zbirala in preučevala je vire, dostopne v muzejski knjižnici ter v drugih sorodnih ustanovah. Rezultati preučevanja so strjeni v razstavi, ki je bila odprta 27. maja in nosi naslov Slikanica – moja prva knjiga: razstava o slovenski slikanici, ter v katalogu z istoimenskim naslovom, ki je bil izdan ob odprtju. Pri delu je sodelovala s soavtorjem razstave Antonom Arkom. Sodelovala je v uredništvu muzejske revije Šolska kronika. V redni številki Šolske kronike – reviji za zgodovino šolstva in vzgoje 22/XLVI, 2013, št. 3 je objavila poročilo o razstavi Slikanica, moja prva knjiga – Razstava o slovenski slikanici (str. 682–685) in recenzijo Zbornika prvih maturantov učiteljskega v Celju 1948–1952 (str. 707–709), za objavo v isti reviji je pripravila tudi prispevek z naslovom »Šolski muzej je odprt«, ki predstavlja slavnostni govor Luke Jelenca, predsednika Zaveze slovenskih učiteljskih društev, ob odprtju Šolskega muzeja slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva 2. avgusta 1898 v Ljubljani (str. 705–706). V poletnih mesecih julij in avgust je bila v raziskovalni skupini, ki je sodelovala pri projektu raziskave šolskih zgradb na področju Slovenije in je v sklopu ESS potekalo pod vodstvom Geodetskega inštituta Slovenije v njihovem projektu Infrastrukturni in tehnološki potencial za vključevanje oseb s posebnimi potrebami v sistem vzgoje in izobraževanja. Nadaljevala je s preučevanjem razvoja uporabe likovnih tehnik na slovenskih šolah skozi čas. Svoje raziskovanje je predstavila na simpoziju Pišem, torej sem: šolska pisala in opismenjevanje skozi čas, ki je potekal v čitalnici Slovenskega šolskega muzeja 13. in 14. novembra. Poleg dogodkov, ki so povezani z delom in izobraževanjem za bibliotekarje, se je Polona Koželj udeleževala tudi dogodkov, ki so povezani z drugim muzejskim delom, in sicer: 13. maja je bila na delavnici o avtorskih pravicah, ki jo je vodila dr. Maja Bogataj Jančič v atriju ZRC SAZU, 3. julija je bila na informativnem dnevu novega študijskega programa Muzejske pedagogike, 9. januarja je obiskala 10. bienale slovenske ilustracije, 22. oktobra se je udeležila prireditve ob Dnevu izvirne slovenske slikanice, 4. decembra pa se je na Filozofski fakulteti udeležila delavnice Vključitev slovenskih znanstvenih revij v mednarodne baze citiranja – Scopus. Od 26. do 29. junija je sodelovala pri izvedbi mednarodnega simpozija. 25. septembra 2013 je koordinirala pripravo prireditve ob 115-letnici Slovenskega šolskega muzeja. Na sejah sveta muzeja (26. 2., 21. 11.) je pisala zapisnik. Aktivno je sodelovala tudi pri pripravi muzejskega koledarja za leto 2014. Delovala je tudi v muzejski glasbeni skupini Muzealije, ki je v letu 2013 popestrila odprtje razstave Šola – ključ za razvoj na gostovanju na Fakulteti za družbene vede, na odprtju razstave Slikanica – moja prva knjiga, na uvodni slovesnosti 15. mednarodnega simpozija šolskih muzejev, na prireditvi ob 115-letnici ustanovitve Slovenskega šolskega muzeja in na odprtju muzejske trgovine v Medobčinskem muzeju Kamnik. Kot strokovna delavka muzeja je sodelovala v radijskih in televizijskih oddajah: RTV SLO Radio Slovenija 1, Kulturomat, Slikanica, 19. 10. 2013, <http://ava.rtv slo.si/>; Radio Ognjišče, Sobotna iskrica, Pedagoška dejavnost v času jesenskih počitnic v muzeju, 26. 10. 2013; RTV SLO, Radio Slovenija 1, Kulturni fokus, Skrito znanje, 19. 11. 2013; RTV SLO, TV Slovenija 1, Infodrom, Strip – delavnica v Slovenskem šolskem muzeju, 29. 10. 2013. V časopisu Šolski razgledi, letnik LXIV, 8. november 2013, številka 17, je na str. 12

predstavila razstavo Slikanica – moja prva knjiga v članku pod naslovom: *Nihče ne ostaja ravnodušen : sprehod med 12 panoji nas popelje v druge svet.*

Kustos Marko Ljubič, prof. zgodovine in dipl. pedagog, ki v muzeju opravlja tudi finančno – računovodsko in kadrovsko službo in skrbi za IKT in nove računalniške programe, se je v letu 2013, ko je bila ves čas v razstavnici sobi muzeja na ogled razstava o pisalih »Pišem, torej sem!«, posvetil pripravi in izvajanju pedagoških in andragoških programov na razstavno temo. Pod njegovim strokovnim vodstvom in v sodelovanju z drugimi strokovnjaki je za otroke pripravil nove delavnice, za odrasle pa je organiziral dvodnevni simpozij. V delovnem programu muzeja se je večkrat izvedla delavnica kaligrafije in rimska ter sumerska delavnica pisanja. Pri preučevanju muzejskih predmetov se je kustos osredotočil na šolska pisala, table in tablice. Na simpoziju o pisalih je 14. novembra 2014 predstavil razvoj nastajanja in uporabe šolskih tabel pri pouku na Slovenskem. Prispevke s simpozija je uredil za naslednjo tematsko številko Šolske kronike. Pri preučevanju šolskih pisal in tabel se je seznanil tudi z redkimi strokovnjaki s tega področja. V Hrvaškem šolskem muzeju se je seznanil z zdaj že pokojno muzejsko svetovalko Vesno Rapo, ki je prav tako sodelovala na novembrskem simpoziju o pisalih. Pisala med 2. svetovno vojno in po njej je na zanimiv način predstavil Valt Jurečič. Sredi leta 2013 je kustos sodeloval tudi z g. Vidom Gregoračem, univ. dipl. ing. geol. in prof. nizkih zgradb in praktičnega pouka na Srednji gradbeni, geodetski in okoljevarstveni šoli Ljubljana. Skupaj sta rešila precej gradiva in predmetov dediščine tehniškega izobraževanja, g. Gregorač pa se je obenem predstavil s svojo poklicno potjo in delom. Kustos Marko Ljubič se je 15. oktobra 2013 v Slovenskem gledališkem muzeju udeležil tudi izobraževalnega tečaja o novostih v muzejskem sistemu Galis, 31. januarja 2013 pa na ZRC SAZU predavanja mag. Ive Gobič Vitolovič o zaščiti arhivskih knjig. Obiskovalcem šolskega muzeja je nudil pomoč, informacije in jim svetoval: g. Francu Hitiju o šolskih zemljevidih med letoma 1820–1850, g. Stanislavu Sivcu o šolskih tablicah, gdč. Šega Damjani o šolskih torbah in učiteljici ge. Simoni Merljak o jeziku učne ure lepega vedenja in uporabe elektrike pri osvetljevanju učilnic v začetku 20. stoletja. Na Poletno muzejsko noč 15. junija 2013 je bil intervjuiran za televizijo POP TV, ki je prispevek še isti dan objavila med osrednjo informativno oddajo. Za POP TV je pripravil tudi več šolskih tablic, ki jih je televizija 2. julija 2013 posnela v prostorih razstave Pišem, torej sem!.

Kustosinja Mateja Ribarič, prof. zgodovine in sociologije, je v sklopu projekta **Fotografija in razglednica kot zgodovinski vir** preučevala zgodovino fotografije in razglednic (tehnike izdelave fotografij, različni fotografi in ateljeji) za lažje in bolj strokovno urejanje in dokumentiranje zbirk fotografij in razglednic. Dr. Božič ji je posredoval koristne podatke o fotografu stereoskopskih slik Benediktu Lergetporerju, ki jih hranimo v muzeju. Zbrala je članke o zgodovini stereoskopskih fotografij in o tehnikah njihove izdelave. 4. decembra 2013 je sodelovala na predstavitvenemu dnevu Sekcije za avdiovizualno pri Skupnosti muzejev Slovenije. Pripravila je kratko predstavitev zbirke v Slovenskem šolskem muzeju v zloženki Muzeji in avdiovizualno, izd. Sekcija za avdiovizualno pri SMS, december 2013, str. 10, imela pa je tudi pre-

davanje o Zbirki avdiovizualnega gradiva v Slovenskem šolskem muzeju in pripravila predvajanje filma Boštjana Hladnika, Matura 1956 in Od mature do mature 1998. Kustosinja je v sklopu **projekta Delovanje učiteljstva in učiteljskih društev** preučevala temo Društveno povezovanje učiteljic kot del ženskega gibanja na Slovenskem. Izsledke je 28. junija 2013 predstavila v predavanju na 15. mednarodnem simpoziju šolskih muzejev v Ljubljani. Sinopsis predavanja je bil objavljen v zborniku simpozija. Priprave na načrtovano **razstavo Učilnica v naravi: šolski vrt nekoč, danes, jutri** so potekale čez vse leto. Preučevala je vsebino razstave in zanjo evidentirala predmete. Zgodovino šolskih vrtov je preučevala ob uporabi arhivskega in fotografskega gradiva, pedagoškega časopisja in literature. Obdelala je revijo Moj mali svet, pregledala je več spletnih strani šol po Sloveniji, ki imajo šolski vrt, iskala je informacije o projektu Šolski eko-vrt in drugih projektih s tega področja preko spleta. V stikih s strokovnjaki in avtorji člankov na razstavno temo (dr. Leopoldino Plut Pregelj iz ZDA, Marijo Bavdaž, Tatjano Hojan) je dobila prve strokovne članke za načrtovani katalog in tematsko številko Šolske kronike, ki bosta izšli ob razstavi. Prizadevala si je, da bi za sodelovanje pri navedeni razstavi pridobila še druge raziskovalce, strokovnjake in informatorje. Z nekaterimi, tako z gospo Marijo Bavdaž iz Idrije, je opravila intervjuje. Navezala je stike z Inštitutom za trajnostni razvoj v Ljubljani in se udeležila konference za medije o programu Šolski eko-vrtovi. V **Komisiji za delovanje zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije** je delovala kot članica komisije in ocenjevalka raziskovalnih nalog. Raziskovalna tema za leto 2012/13 je bila Povedane, napisane in prebrane zgodbe. Kustosinja se je udeležila več sestankov komisije, skupaj s sodelavci iz muzeja je pregledala in ocenila 10 raziskovalnih nalog ter sodelovala na zaključnem srečanju mladih zgodovinarjev z zagovorom nalog na OŠ Draga Bajca v Vipavi 31. maja 2013. V **Pedagoški sekciji pri Skupnosti muzejev Slovenije** je zastopala Slovenski šolski muzej, se v njegovem imenu udeleževala sestankov, izobraževanja ter sodelovala pri organizaciji in izvedbi različnih projektov, ki so organizirani v skopu Pedagoške sekcije. Tako je 12. marca 2013 na Kulturnem bazarju v Cankarjevem domu organizirala in oblikovala program Slovenskega šolskega muzeja na stojnici: pedagoški delavnici: pisanje po voščeni tablici in klesanje v kamen ter muzejski učni uri Fizika in Nedeljska šola. Pripravila je besedilo za katalog in organizirala kulturno pot za strokovne delavce in otroke, objavljeno v Kulturni bazar 2013 – katalog ponudbe kulturno-umetnostne vzgoje 2013/14, marec 2013, str. 358–360. 12. oktobra 2013 je v projektu Pedagoške sekcije Z igro do dediščine organizirala Rimsko in Sumersko delavnico in pedagoško učno uro Ročna dela. V brošuri Z igro do dediščine, ki je izšla ob izvedbi projekta v oktobru 2013, je predstavila program Slovenskega šolskega muzeja (str. 15). Na sejmu Narava zdravje na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani je muzej pod njenim vodstvom sodeloval z Rimsko delavnico. Za mesec kulture ŠOUL je imel muzej prost vstop za študente, omenjen pa je bil v študentski zloženki. Pod okriljem pedagoške sekcije se je udeležila njihovih strokovnih sestankov. V Pokrajinskem muzeju v Celju si je 14. februarja 2013 s poudarkom na pedagoških programih ogledala razstavo o Celjskih grofih in razstavo Od gotike do historicizma, ki je prilago-

jena za slepe in slabovidne. V Slovenskem etnografskem muzeju se je po sestanku 23. septembra 2013 udeležila več-čutnega vodenja po razstavi, ki je bilo pod strokovnim vodstvom Katrin Modic prav tako prilagojeno za slepe in slabovidne osebe. V sklopu Pedagoške sekcije se je udeležila tudi izobraževalnega seminarja, ki ga je o delu z najstniki imel Janez Juhant v Mestnem muzeju Ljubljana, in 29. oktobra 2013 predavanja istega avtorja v Zavodu za slepo in slabovidno mladino Ljubljana o Axmanovi tehniki modeliranja. Pod okriljem Skupnosti muzejev Slovenije je nadaljevala svoje sodelovanje tudi v sekciji za dokumentacijo in v prej omenjeni sekciji za audiovizualno, pod okriljem Službe za premično kulturno dediščino pa v delovni skupini za pripravo enotne terminologije. Ob članstvu v Slovenskem muzejskem društvu je pri pripravi razstave Arhitektura 19. stoletja na Slovenskem sodelovala z Muzejem za arhitekturo in oblikovanje s snemanjem zvoka na muzejski učni uri za razstavni zvočni posnetek, pri pripravi razstave o učitelju Ivanu Lapajnetu z Mestnim muzejem Krško z izposojjo stereoskopskih slik in pri pripravi razstave Obrazi Afrike z Notranjskim muzejem Postojna z gostovanjem razstave Šola – ključ za razvoj : šolarji Angole, Malavija in Gane in predavanjem na afriške teme. Kustosinja je bila urednica brošure Pedagoške dejavnosti v Slovenskem šolskem muzeju v šolskem letu 2013/14. Sodelovala je na vseh prireditvah muzeja. Na predstavitvi Šolske kronike in muzejskih tiskov 7. februarja 2013 je predstavila Pedagoške dejavnosti v Slovenskem šolskem muzeju v predhodnem šolskem letu in razstavni katalog Šola iz zemlje : učenje visokih Andov. V reviji Didakta (februar 2013) je na str. 57–58 predstavila razstavo Šola iz zemlje, na Radiu Val 202 pa je v jutranjem programu 16. in 18. februarja predstavljala šolske počitnice.

Muzejski svetnik, dr. Branko Šuštar, prof. zgodovine in dipl. umetnostni zgodovinar, je v sklopu projekta **Učiteljska društva in šolski muzeji v mednarodni perspektivi** v sodelovanju Slovenskega šolskega muzeja, Zveze zgodovinskih društev in ICOM Slovenija ter pod okriljem mednarodnega odbora pripravil, koordiniral in vodil 15. simpozij šolskih muzejev, ki je pod naslovom »Creating links in Education« potekal v Ljubljani od 26. do 29. junija 2013. Na simpoziju je sodelovalo 115 udeležencev in predavateljev iz vseh držav in kontinentov. Poleg udeležencev iz vrste evropskih držav so na simpoziju sodelovali tudi udeleženci iz Avstralije, Turčije, Brazilijske, Nigerije in Japonske. Na plenarnih zasedanjih in v paralelnih sekcijah so predstavili večino od 68 prijavljenih prispevkov, ki jih je pripravilo 78 avtorjev iz 29 držav in so bili predstavljeni v knjigi povzetkov. Tema simpozija je obsegala tako učiteljska društva kot tudi dejavnost šolskih muzejev. Muzejski svetnik, dr. Branko Šuštar, je imel v publikaciji simpozija (ŠUŠTAR, Branko (ur.), HAKL, Maja (ur.). Creating links in education : teachers and their associations as promoters of pedagogic development (historical and museum aspects) = učiteljstvo in njihova društva kot spodbujevalci pedagoškega razvoja (zgodovinski in muzejski pogledi) : book of abstracts. Ljubljana: Slovenski šolski muzej; ZZDS Zveza zgodovinskih društev Slovenije: ICOM – Slovenia, 2013) na str. 5–7 objavljen uvodni nagovor Welcome to the 15th Symposium : How do school / education museums and our Symposium forge links among us?, na str. 76–77 pa strokovni prispevek Professional teachers associations in

multinational countries – Slovenian experiences during national and international orientation prior to and after WW1/ Poklicno povezovanje učiteljstva v večnacionalnih državah – slovenske izkušnje med nacionalno in internacionalno usmeritvijo pred in po 1. svetovni vojni. V sklopu projekta **Pogledi na šolske zvezke kot zgodovinski vir** je med 15. mednarodnim simpozijem šolskih muzejev v prostorih Srednje zdravstvene šole predstavil tudi del razstave o šolskih zvezkih iz leta 2011 s spremljevalnim gradivom v treh jezikih. Do jeseni 2013 je zbral in uredil 30 člankov z mednarodne konference/simpozija **Pogledi na šolske zvezke kot zgodovinski vir**, ki je bila v Ljubljani 2012, za objavo v tematski številki muzejske revije *Šolska kronika* 22/XLVI, 2013, št. 1–2, ki je konec leta izšla kot dvojna številka na 400 straneh. Objavljeni so prispevki tridesetih avtorjev. Dragocene so obravnave šolskih zvezkov posebej z vidika arhivistov in posebej z vidika muzealcev, ki so v svojih prispevkih predstavili in analizirali gradivo iz svojih zbirk. Prispevki avtorjev iz drugih slovanskih držav so objavljeni v srbsčini (iz Srbije in Bolgarije), v hrvaščini (iz Hrvaške) in v slovenščini (prevedena prispevka iz Prage in Bratislave). Uredniško delo je zaradi obsega, raznovrstnosti člankov in prevodov zahtevalo še več zavzetosti in požrtvovalnosti urednika, ki je za tematsko številko revije napisal uvodni pregledni članek o dosedanjih raziskavah šolskih zvezkov v mednarodnem prostoru pod naslovom *Od Macerate do Ljubljane – tuje in domače spodbude in raziskovanja šolskih zvezkov kot zgodovinskega vira* (str. 11–30), predstavil razstavo *Razstava – Zgodbe šolskih zvezkov: Pogledi na razvoj šolskih zvezkov na Slovenskem od srede 19. stoletja naprej*, Slovenski šolski muzej, Ljubljana 2011–2012 (str. 31–64) in dodal še članek o šolskih zvezkih zanimivih posameznikov, En župan, en zdravnik, en škof: šolski zvezki razkrivajo osebnosti in sledi časa (str. 190–203). V sklopu projekta **Gradivo o šolstvu okoli 1900** je dr. Šuštar preučeval šolanje izobražencev in njihov vpliv na narodnostni razvoj. Na konferenci ISCHE 2013, ki je pod naslovom »Power and Education : historical perspectives« potekala na univerzi v Rigi, je 22. avgusta 2013 imel nastopno predstavitev *Schooling of intellectual classes in the south of Habsburg Empire and Slovenian national development before WW1*. Povzetek predstavitve je bil objavljen v: ISCHE 35, Education and power : historical perspectives : abstracts. Riga: University of Latvia: Baltic Association of Historians of Pedagogy, 2013, str. 157–158. Na 9. kongresu zdravstvene nege, ki ga je Srednja zdravstvena šola 10. maja 2013 pripravila na Brdu pri Kranju, je sodeloval z vabljenim predavanjem »Zgodovinski izviri razvoja zdravstvenega šolstva na Slovenskem ali o šolanju babic in medicinskih sester skozi čas 1753–1960«, ki je bilo objavljeno med štirimi uvodnimi besedili konference v: Klemenc, Darinka (ur.), Majcen Dvoršak, Suzana (ur.), Štemberger Kolnik, Tamara (ur.), Moč za spremembe – medicinske sestre in babice smo v prvih vrstah zdravstvenega sistema : zbornik prispevkov z recenzijo. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Nacionalni center za strokovni, karierni in osebnostni razvoj medicinskih sester in babic, 2013, str. 10–22. Tema ni bila nova, saj je muzej o izobraževanju babic v letih 1992 in 1993 že pripravil razstavo in natisnil razstavni katalog. Z raziskavo še ne uporabljenih virov in literature

je vsebino dopolnil novimi podatki, tako npr. s šolanjem usmiljenih bratov, ki so mdr. delovali v Ljubljani in Novem mestu. S predstavitvijo slovenskega raziskovanja zgodovine žensk in posebej tematike zgodovine poklica učiteljic in njihovega kulturnega delovanja je konec avgusta 2013 sodeloval na konferenci IFRWH (International federation for research in Women History), ki je pod naslovom 'Women's Histories: the Local and the Global' potekala v Angliji na Sheffield Hallam University. Na konferenci je bilo okoli 200 udeležencev iz 33 držav in 4 celin, ki so svoje prispevke predstavili v posameznih panelih. Dr. Šuštar je 30. avgusta 2013 pripravil prispevek »Local actions for global orientation. Slovene women teachers and their activities in the south of the Habsburg Empire before WW1 and in its successor states in the 1920s.«Prispevek je bil objavljen v: IFRWH/WHN conference Women's Histories: The Local and the Global, Sheffield Hallam University: International federation for research in women's history & women's history network, str. 90. V prispevku je poudaril prizadevanja slovenskih učiteljic za kulturni razvoj Slovencev in opozoril na zadnje raziskave v Sloveniji na obravnavano temo. Dr. Branko Šuštar je imel v sklopu preučevanja in interpretacije premične kulturne dediščine ter sodelovanja z znanstveno izobraževalnimi ustanovami doma in v tujini tudi druga predavanja. Na Madžarskem inštitutu za mednarodne zadeve v Budimpešti je 22. februarja 2013, med madžarskim predsednikovanjem Centralno evropski pobudi, na konferenci Multi-centered Central Europe: Cultural Relations in Central Europe 2013 predstavil prispevek o mednarodnem sodelovanju šolskih muzejev pod naslovom Creating links in the history of education in Europe and the role of school/education museums. Na konferenci Slepí in slabovidní v družbi : med zgodovinsko perspektivo in sodobnimi vprašanji, na kateri so obravnavali položaj slepih in slabovidnih od začetka 19. stoletja do danes, je imel 23. aprila 2013 na ZRC SAZU v Ljubljani predavanje Učitelji, učiteljice in šolanje slepih in slabovidnih v prvi polovici 20. stoletja : vpogled v pedagoški tisk in arhivsko gradivo. Povzetek predavanja je bil objavljen v: Poljak Istenič, Saša (ur.). Slepí in slabovidní v družbi: med zgodovinsko perspektivo in sodobnimi vprašanji : konferenca o položaju slepih in slabovidnih od začetka 19. stoletja do danes, Ljubljana, 23. in 24. april 2013 : povzetki. Ljubljana: Znanstveno-raziskovalni center SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, 2013, str. 57. V Duhovnem središču pri sv. Jožefu v Ljubljani je 21. maja 2013 s predavanjem Zgodbe šolske zgodovine v zgodovini šolstva sodeloval na okrogli mizi revije Vzgoja, ki je potekala pod naslovom V šoli spomina – pomen in vloga zgodovine. Na Gimnaziji Brežice se je 14. decembra 2013 udeležil predavitve 4. zvezka brežiških študij S patri smo si bili dobri: tri stoletja brežiških frančiškanov, v katerem je njegova objava Prispevek frančiškanov k osnovnemu šolstvu v Brežicah. (Škofljanec, Jože (ur.) S patri smo si bili dobri : tri stoletja brežiških frančiškanov : [zbornik znanstvenih razprav], (Zbirka Brežiške študije, 4). Krško: Zavod Neviodunum; Ljubljana: Brat Frančišek, 2013, str. 321–352. Na seminarju za mentorje zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije je imel 17. decembra 2013 v dvorani Zveze svobodnih sindikatov

Slovenije na Dalmatinovi predavanju Se kdo še spomni na šolo in šolnike? Učiteljski nagrobni spomeniki med spominom, pozabo in zgodovinskim virom, ki je bilo objavljeno v: Bezljaj Krevelj, Ljudmila (ur.), Ohranjanje spomina : zbornik strokovnih prispevkov za mentorje zgodovinskih krožkov, Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije, Komisija za delo zgodovinskih krožkov, 2013, str. 45–58. V redni številki muzejske revije Šolska kronika 22/XLVI 2013, št. 3, str. 425–446, je objavil članek »Zgodovinski razvoj poučevanja s slikami: slovenske izkušnje«, ki predstavlja pregled začetkov postopnega uvajanja slik v šolski pouk od sredine 19. stoletja naprej. S soavtorico Majo Hakl je v isti številki objavil tudi poročilo o poteku 15. simpozija šolskih muzejev in šolsko-zgodovinskih zbirk, Ljubljana 2013, Povezovanje v šolstvu: učiteljstvo in njihova društva kot spodbujevalci pedagoškega razvoja (zgodovinski in muzejski pogledi), str. 668–681. V knjigi 'How »the teacher« is presented in literature, history, religion, and the arts : cross-cultural analyses of a stereotype', ki je izšla pri založbi E. Mellen v Lewistonu, N.Y.; Queenston, Canada, je na str. [157]–167 (Chapter 14.) objavil članek From sexton to soldier of the revolution : images of the teacher in historical sources in Slovenia between 1850 and 1980. Objava je rezultat predhodnega sodelovanja z Univerzo v Glasgowu. V reviji Vzgoja 15, 2013, št. 57 je na str. 9–11 objavil Zgodbe šolske zgodovine v zgodovini šolstva. V Muzejskih novicah mnz. si 9, 2013, št. 1 pa je na str. 10–11 predstavil Danski zdravstveni muzej v Koldingu – Dansk sygeplejehistorisk museum. Sodeloval je pri izdajateljski dejavnosti muzeja in njegovi mednarodni dejavnosti ter opravil potrebno uredniško delo za tematsko številko Šolske kronike 22/XLVI, 2013, št. 1–2, 400 str. ter v so-uredništvu z Majo Hakl publikacijo 15. mednarodnega simpozija šolskih muzejev: Creating links in education = Povezovanje v izobraževanju = Conexiones en la educación = Vernetzung im Bereich Bildung : teachers and their associations as promoters of pedagogic development (historical and museum aspects) = učiteljstvo in njihova društva kot spodbujevalci pedagoškega razvoja (zgodovinski in muzejski pogledi): book of abstracts. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, ICOM – Slovenia, 2013. 120 str., ilustr.

Dokumentacijski center za zgodovino šolstva in pedagogike

Dokumentacijski center za zgodovino šolstva in pedagogike s svojim gradivom v Slovenskem šolskem muzeju zavzema posebej pomembno mesto. Za poznavanje zgodovine šol v Republiki Sloveniji in slovenskih šol v zamejstvu in po svetu je temeljna zbirka podatkov, ki jih je muzej na različne načine pridobil od druge ustanovitve leta 1938 naprej. S posredovanjem gradiva, različnih informacij in podatkov o zgodovini šolstva je delo v Dokumentacijskem centru povezano tudi s spoznavanjem sodobnega šolstva in navezovanjem stikov, tako s šolami kot s posameznimi raziskovalci šolske zgodovine. Ob večjem vedenju o šolski preteklosti tovrstno sodelovanje pomeni tudi širjenje poznavanja pomena kulturne dediščine šolstva in zavedanja do odgovornega

odnosa pri ohranjanju šolskozgodovinskega gradiva. To pomeni, da uporabniki gradiva muzeju podarijo knjige, predmete, fotografije in drugo gradivo bodisi iz zasebne zbirke ali iz zbirk, ki jih hrani posamezna šola.

Največ dela s strankami pri posredovanju gradiva in informacij iz Dokumentacijskega centra je tudi v letu 2013 opravila mag. Marjetka Balkovec Debevec, muzejska svetnica, ki skrbi tudi za tekstilno zbirko ter za druge zbirke predmetov: šolsko dokumentacijo in tiskovine, igrače kot didaktične pripomočke, izdelke učiteljev in učencev, zastave, nagrade in priznanja. Poleg strokovnega dela v sklopu javne službe pri preučevanju in interpretaciji kulturne dediščine šolstva je leta 2013 opravila tudi delo urednice Šolske kronike 22/ XLVI, št. 3. Ker se delo v Dokumentacijskem centru za zgodovino šolstva in pedagogike pri posredovanju podatkov o zgodovini šol prepleta in dopolnjuje z delom v drugih oddelkih muzeja: v knjižnici, fototeki, arhivu in drugih zbirkah, je delo kustosinje M. B. Debevec tudi v letu 2013 potekalo v tesnem sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci, med drugimi predvsem z bibliotekarjema.

V letu 2013 so bili iz Dokumentacijskega centra posredovani raznovrstni podatki in gradivo šolam in drugim organizacijam v šolstvu ter zasebnim raziskovalcem. Način dela se je v zadnjem obdobju predvsem glede na izposojno gradivo iz šolskih map nekoliko spremenil. V skladu s finančnimi možnostmi se je bogato gradivo iz šolskih map že skoraj v celoti digitaliziralo. Do konca leta 2013 so bile po imeniku šol digitalizirane šolske mape osnovnih šol do črke T. Digitalizacija gradiva omogoča lažji in hitrejši dostop do gradiva. Podatke iz te baze podatkov poslej lahko zelo enostavno in brez posebnega napora posredujejo tudi drugi zaposleni, ki imajo dostop do skupne digitalizirane baze podatkov na serverju.

V Dokumentacijskem centru je bil leta 2013 popisani in shranjeni drobni tisk šol, ki smo ga v muzeju prejeli v zadnjem obdobju. Pet arhivskih škatel gradiva je pod mentorstvom mag. Marjetke Balkovec Debevec popisala študentka Tjaša Cvetko med opravljanjem obvezne študentske prakse v muzeju. Popis gradiva je dostopen na muzejskem serverju.

V letu 2013 je bilo skupaj iz Dokumentacijskega centra, v povezavi z aktualnimi razstavnimi/raziskovalnimi temami in splošnimi podatki o muzeju, muzejskih prireditvah ter v zvezi z uredniškim delom pri Šolski kroniki posredovanih 567 različnih podatkov. Kustosinja je nadaljevala z zbiranjem podatkov o lastnikih gradiva, prevzemala in popisovala gradivo in predmete za Dokumentacijski center in za muzejske zbirke. Poseben pomen podatkov iz Dokumentacijskega centra se je v letu 2013 pokazal pri projektu Evropskega strukturnega sklada »Infrastrukturni in tehnološki potencial za vključevanje oseb s posebnimi potrebami v sistem vzgoje in izobraževanja«, ki ga vodi Geodetski inštitut Slovenije. Ob projektu, ki je potekal julija in avgusta 2013 in je zahteval veliko natančnega raziskovalnega dela in preverjanja podatkov, je kustosinja M. Balkovec Debevec zbirala tudi podatke za nadaljevanje dela pri dopolnjevanju zbirke historiata šol v Dokumentacijskem centru.

V letu 2013 se je nadaljevalo delo pri izdelavi hemeroteke lokalnega časopisja za Gorenjski glas, Dolenjski list in Primorske novice. Delo je opravljala muzejska

animatorka Nuša Dolinšek. Samo iz Dokumentacijskega centra o zgodovini šolstva in pedagogike je bilo strankam v letu 2013 posredovano 211 različnih podatkov in gradiv. Z upoštevanjem projekta Infrastrukturni potencial pri GIS je bilo teh podatkov 998. Skupaj z drugimi podatki, ki jih je o muzeju posredovala kustosinja v Dokumentacijskem centru, je število še precej večje. Glavni viri podatkov iz centra so: mape šol, register šol, letna poročila, šematizmi in učiteljski koledarčki, pri iskanju podatkov o učiteljih pa tudi seznam personalnih map Arhiva Republike Slovenije, biografije učiteljstva in drugi sezname, objavljeni v literaturi.

Tabela: Posredovani podatki iz Dokumentacijskega centra

Posredovani podatki	2012	2013	2013 GIS	2013 skupaj	Index	Index skup.
- osnovne šole	140	112	787		80,0	641,4
- gimnazije	18	14			77,7	
- srednje strokovne šole in učiteljišča	12	8			66,6	
- obrtne in poklicne šole	10	7			70,0	
- druge šole in vzgojno izobraževalni zavodi	5	3			60,0	
- učitelji/profesorji, posamezni učenci	39	21			53,8	
- druga vprašanja s področja šolske preteklosti	48	42			87,5	
- glasbene šole	1	1			100,0	
- vrtci	2	3			150,0	
Podatki iz Dokumentacijskega centra – skupaj	275	211	787	998	76,7	362,9
- drugi podatki o muzeju, razstavah, prireditvah	233	348			149,3	
- podatki posredovani medijem	10	8			80,0	
Vsi posredovani podatki in obvestila kustosinje	518	567		1.354	109,4	261,3

Število rednih uporabnikov podatkov in gradiv iz Dokumentacijskega centra se po statističnih pokazateljih nekoliko zmanjšuje. Pri tem moramo poudariti, da je za raziskovalno delo na voljo manj sredstev, spreminja pa tudi način raziskovanja, saj mnogi raziskovalci uporabljajo predvsem podatke, ki so dostopni na spletu. Šole so v preteklosti ob svojih jubilejih pogosto izdajale različne zbornike, kjer so bili podatki,

kot jih hrani Dokumentacijski center Slovenskega šolskega muzeja, nujno potrebni. V zadnjem času se je tudi način praznovanj na šolah nekoliko spremenil. Več je raznovrstnih delavnic, pri katerih vse pogosteje sodeluje tudi muzej s svojimi pedagoškimi programi. V letu 2013 se je pri delu kustosinje Marjetke Balkovec Debevec v Dokumentacijskem centru povečalo zanimanje za delovanje muzeja in prireditve ter za podatke v zvezi z uredništvom Šolske kronike.

“Infrastrukturni in tehnološki potencial za vključevanje oseb s posebnimi potrebami v sistemu vzgoje in izobraževanja.” Velik pomen Dokumentacijskega centra za delovanje muzeja se je pokazal ob posebnih nalogah in projektih, kot je bil projekt ESS “Infrastrukturni in tehnološki potencial za vključevanje oseb s posebnimi potrebami v sistemu vzgoje in izobraževanja”, v katerega se je muzej s svojo raziskovalno skupino vključil v sodelovanju z Geodetskim inštitutom Slovenije. Gradivo, ki je shranjeno v Dokumentacijskem centru, je bilo temelj raziskovalnega dela pri projektu. Slovenski šolski muzej je bil v projekt ESS uvrščen z namenom pridobitve strokovnih podlag za pripravo politike pri odločanju za nadaljnji razvoj infrastrukture vzgoje in izobraževanja – investiranje/dezinvestiranje, politiko (možnosti) zaposlovanja in vključevanja oseb s posebnimi potrebami na državni in lokalni ravni. Raziskovalna skupina Slovenskega šolskega muzeja je pod vodstvom mag. Marjetke Balkovec Debevec v sklopu tega projekta pripravila popis šolskih objektov s pomembnimi podatki, kot so ustanovitev šole, leto izgradnje šolske stavbe, prenove šolskih stavb, preimenovanja šol idr. Podatki so bili zbrani za 787 osnovnih in podružničnih šol, ki so bile po nastanku razvrščene v šest obdobj: pred 1900, med 1900 in 1918, 1918–1940, 1940–1960, 1960–1991, 1991–2013. Sledila je analiza izbranih primerov šolskih stavb. Delo pri projektu so opravili zaposleni v muzeju: mag. Marjetka Balkovec Debevec, Anton Arko in Polona Koželj ter zunanji sodelavki Neža Hrovat in Aleksandra Šuštar. Kontakti s šolami so bili nekoliko oteženi, saj je projekt potekal ravno med poletnimi počitnicami, med 15. julijem in 15. avgustom 2013. GIS je vse stroške dela kril v obliki avtorskih izplačil neposredno izvajalcem projekta: zaposlenim in zunanjim izvajalcem. Delo je zahtevalo veliko preverjanja in usklajevanja različnih podatkov, ki bodo podlaga za nadaljnje analize.

Arhivska zbirka

Poleg knjižnice, razstavne zbirke (zbirke muzejskih predmetov) in dokumentacijske zbirke je tudi arhivska zbirka spadala med temelje, na katerih so v 19. stoletju ustanavljali prve šolske muzeje. Po tem zgledu je v začetku petdesetih let dvajsetega stoletja takratni ravnatelj France Ostanek zasnoval delo tudi v Slovenskem šolskem muzeju. V arhivski zbirki se je zbralo veliko dokumentov o zgodovini šolstva na slovenskih tleh predvsem iz zasebnih fondov ter veliko različnega arhivskega in drugega zgodovinskega gradiva o šolski preteklosti. Kustos arhivske zbirke, dr. Branko Šuštar, ki se je v letu 2013 posvetil predvsem pripravi in izvedbi 15. mednarodnega simpozija

šolskih muzejev v Ljubljani in uredništvu dvojne številke Šolske kronike 2013/1–2, je opravil prevzem arhivskega gradiva učitelja Mihaela Petka iz Tržiča. Gradivo v obsegu 0,4 tm je povezano z njegovo dejavnostjo na področju izobraževanja, muzeju ga je izročila njegova žena, ga. Marija Petek. Prevzel je tudi raziskovalne naloge, ki so nastale v šolskem letu 2012/13 pri Komisiji za delo zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije na razpisano raziskovalno temo »Knjige, branje in bralna kultura« in so bile 31. maja 2013 predstavljene na 44. državnem srečanju mladih raziskovalcev zgodovine pri ZPMS v Vipavi v obsegu 0,4 tm.

Muzejska specialna knjižnica

Knjižnično dejavnost v specialni knjižnici Slovenskega šolskega muzeja je v preteklem letu 2013 opravljala bibliotekarka Polona Koželj, ki knjižnico tudi vodi. Pri delu ji je v prvi vrsti pomagal kustos Anton Arko, ki pa je s 15. novembrom odšel na 9-mesečni dopust za nego in varstvo otroka. Poleg bibliotekarke in kustosa je bila v muzejski čitalnici ves čas navzoča tudi upokojena bibliotekarka Tatjana Hojan, ki je po potrebi prostovoljno opravljala določena knjižničarska dela. Po dogovoru je v knjižnico prihajala tudi upokojena višja knjižničarka Darja Tavčar, ki je nadaljevala s projektom vpisovanja starega knjižničnega fonda v spletni knjižnični sistem Cobiss. Bibliotekarka Polona Koželj je 7. februarja pridobila dovoljenje A za vzajemno katalogizacijo monografskih publikacij in prevzela vpisovanje novoprispelih monografij v vzajemno bazo sistema Cobiss. V jeseni se je udeležila še dveh tečajev za razširitev dovoljenj za delo v sistemu Cobiss: 26. septembra se je udeležila tečaja za redaktorje baze podatkov CONOR, 7. oktobra pa tečaja Uporaba programske opreme COBISS3/ Katalogizacija – ažuriranje CONOR. 30. maja sta se s kustosom Antonom Arkom udeležila Dneva specialnih knjižnic, ki ga je organizirala Sekcija za specialne knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije, z naslovom Strateški načrt knjižnice. Skupaj sta sodelovala tudi pri postavitvi razstave *Skrito znanje : knjižne dragocenosti iz zbirk ljubljanskih specialnih knjižnic*, ki jo je organizirala Sekcija za specialne knjižnice in je bila odprta od 6. novembra do 9. decembra v Narodnem muzeju Slovenije. 22. novembra je bibliotekarka z namenom pridobitve novih knjižnih publikacij obiskala 29. slovenski knjižni sejem. Na 3. muzejskem knjižnem sejmu, ki je potekal od 9. do 11. decembra v atriju Narodnega muzeja Slovenije, se je predstavila tudi Knjižnica Slovenskega šolskega muzeja.

Bibliotekarka in kustos sta poleg rednega dela z uporabniki knjižnice pregledala, popisala in razporedila v knjižno zbirko 284 enot darovanega gradiva. Obsežnejši dar je predstavljalo gradivo iz knjižnice Osnovne šole Danile Kumar, ki je knjižnico obogatilo predvsem s slikanicami in drugimi mladinskimi knjižnimi izdajami. Skrbela sta tudi za nakup knjig – tako je knjižnica pridobila 26 novih enot gradiva, z zamenjavo publikacij s sorodnimi ustanovami pa 43 enot. Pridobljeno gradivo se najprej evidentira, nato pa po predpisanih kriterijih uvrsti v muzejsko knjižnično zbirko ali določi

Slikanica - moja prva knjiga, razstava o slovenski slikanici. (SŠM, fototeka)

za hrambo v muzejskem depozitu. V letu 2013 je bilo 661 enot gradiva popisanih za hrambo v depozitu, predvsem nerazporejeno staro gradivo ter nekaj darov, ki niso bili uvrščeni v knjižnično zbirko. V letu 2013 je knjižnica začela z restavriranjem zbirke revij *Učiteljski tovariš*, ki je dotrajana in je v muzejski čitalnici redno v uporabi. Zaposleni se trudijo z ozaveščanjem uporabnikov o digitalno dostopnih verzijah revije. Po letnem delovnem načrtu so bili restavrirani 4 letniki *Učiteljskega tovariša* za leta 1861, 1862, 1863, 1864.

Bibliotekarka je čez celo leto sproti pisala statistiko knjižnice, marca je pripravila statistično letno poročilo za Center za razvoj knjižnic v NUK. Decembra je s predstavitvijo digitalizacije v muzeju sodelovala tudi v mednarodni raziskavi ENUMERATE.

STATISTIKA 2013

	2012	2013	index
Pregledane monografske publikacije (z. in n. uporabniki)	15.300	14.500	94,8
Pregledane serijske publikacije (z. in n. uporabniki)	17.400	16.700	96,0
Popis različnih publikacij za depo v Zalogu	1.233	661	53,6

Število pregledanih monografskih publikacij se je leta 2013 v primerjavi z letom 2012 zmanjšalo za dobrih 5 %, število pregledanih serijskih publikacij pa za 4 %. Popisanih publikacij za depo v Zalogu je bilo za polovico manj kot leta 2012 tudi zato, ker je bilo več knjižnih darov, ki so bili uvrščeni v muzejsko knjižnično zbirko.

Uporabniki knjižničnega gradiva	2012	2013	index
Zunanji uporabniki	103	92	89,3
Notranji uporabniki	9	9	100
Vsakodnevni zunanji uporabniki	554	469	84,7
Starejši zunanji uporabniki	498	374	75,1
Mlajši zunanji uporabniki (študenti)	56	95	170,7
Vsakodnevni notranji uporabniki	1.620	1.620	100
Število informacij po telefonu	51	59	115,7
Število informacij po e-mailu	20	27	135
Število posnetkov fotokopiranega gradiva	839	872	104
Število posnetkov fotografiranega/skeniranega gradiva	99	143	144,5

Število uporabnikov knjižničnega gradiva in drugih storitev muzejske knjižnice je bilo v letu 2013 nekoliko manjše kot v letu 2012, vendar pri tem ne zaznavamo tolikšnega upada kot prejšnje leto. Naraslo je število študentov.

Gradivo specialne knjižnice	
Število enot knjižničnega gradiva v specialni knjižnici (do 31. 12. 2013)	51.181
Število enot knjižničnega gradiva, pridobljenega z nakupom	26
Število enot knjižničnega gradiva, pridobljenega z izmenjavo	43
Število enot knjižničnega gradiva, pridobljenega z darovi	284
Skupaj	353
Število strokovnih delavcev v knjižnici	1
Število zunanjih uporabnikov v knjižnici	469
Dostopnost do elektronskih publikacij	da
Površina prostorov, ki so namenjeni specialni knjižnici	166,00 m ²

Z darovi, nakupi in zamenjavami je knjižnica v letu 2013 pridobila 353 enot gradiva in tako izpolnila letni delovni načrt. Z nakupom je pridobila 26 monografij in 144 serijskih publikacij. Število nakupov in zamenjav se je v primerjavi z letom 2012 povečalo, pri celotnem seštevku novo pridobljenega gradiva pa je opazen precejšen upad darov. Večino delovnega časa knjižnica nameni preučevanju in posredovanju podatkov, literature in virov zainteresiranim uporabnikom. Kustos Anton Arko se je tudi v letu 2013 posvetil zbiranju in urejanju posebne zbirke šolskih učbenikov.

Z računalniško katalogizacijo je bilo v sistem Cobiss inventariziranega 2192 enot gradiva, od tega 768 enot novoprisepelega gradiva in 1424 enot gradiva starega fonda. Po letnem delovnem načrtu je število inventariziranih enot gradiva močno preseglo število načrtovanih. Na novo je bilo kreiranih 227 imen v bazi CONOR (norma-

tivna baza osebnih in korporativnih imen v sistemu COBISS.SI). Od tega jih je upokojena sodelavka Darja Tavčar kreirala 210, bibliotekarka Polona Koželj pa 17.

Tabela: Vnos na novopridobljenega knjižničnega gradiva v sistem Cobiss, primerjava 2012 in 2013.

Leto	2012	2013	index
Kreirani zapisi	29	65	244,1
Prevzeti zapisi	233	655	281,1
Inventarizirani zapisi	103	48	46,6
Vse skupaj	365	768	210,4

V knjižničnem sistemu Cobiss je bilo na novo katalogizirano bistveno več gradiva kot v letu 2012, saj je bibliotekarka Polona Koželj v letu 2013 pridobila dovoljenje za delo v sistemu Cobiss. Število kreiranih, prevzetih in inventariziranih zapisov skupaj se je v enem letu skoraj podvojilo.

Tabela: Vnos knjižničnega gradiva iz starega fonda v spletni sistem Cobiss, primerjava 2012 in 2013.

Leto	2012	2013	index
Kreirani zapisi	428	343	80,0
Prevzeti zapisi	1.429	761	53,3
Inventarizirani zapisi	300	320	106,0
Vse skupaj	2.157	1424	66,0

Po načrtu se je nadaljeval projekt vpisovanja starega knjižničnega fonda v spletni sistem Cobiss, ki ga je izvajala zunanja sodelavka, upokojena višja knjižničarka, Darja Tavčar. Ker je delo zunanje sodelavke honorirano, finančne možnosti muzeja v letu 2013 pa v primerjavi s prejšnjimi leti precej manjše, je tudi vnos knjižničnih enot iz starega fonda manjši od lanskega. Razlika bi bila še večja, če večjega dela, 16 % (inventariziranih 195 monografij, ažuriranih 176 enot serijskih publikacij, manjše število bibliografij) zunanja sodelavka ne bi opravila prostovoljno oz. brezplačno.

Število obiskovalcev na prireditvah v čitalnici 2013

V čitalnici knjižnice, ki je tudi osrednji prireditveni prostor, so se med letom vrstile tudi razne prireditve. Obisk prireditev v knjižnici se je leta 2013 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšal. Predvsem zaradi varčevanja je bilo tudi prireditev manj.

Največ obiskovalcev so v preteklosti privabila odprta razstava, ta pa je bila leta 2013 ob razstavi Slikanica – moja prva knjiga tudi edina.

Datum	Prireditev	Št. obisk.
24.01. 2013	Potopisno predavanje – Obrazi Bolivije	76
07.02. 2013	Predstavitve Šolske kronike in tiskov	22
21. 03. 2013	Odsev generacije 1961	90
27. 05. 2013	Odprta razstava Slikanica – moja prva knjiga	96
25. 09. 2013	Prireditev ob 115-letnici Slovenskega šolskega muzeja	83
28. 10. 2013	Jesenske počitnice, delavnica »Za devetimi gorami«	4
29. 10. 2013	Jesenske počitnice, delavnica »Strip«	4
13. 11. 2013	Simpozij o pisalih, 1. dan	18
14. 11. 2013	Simpozij o pisalih, 2. dan	12
03. 12. 2013	Ta veseli dan kulture, delavnica Strip	6
2013	Skupaj obiskovalcev	411
2012	Skupaj obiskovalcev	462
	index	89

Razstavna dejavnost

V razstavnici muzeja je bila med letom na ogled razstava Pišem, torej sem!, odprta konec leta 2012, ob njej pa je na razstavno vsebino čez celo leto potekal raznovrsten pedagoško -andragoški program: delavnice, simpozij, medijski dan itd. Z nazorno predstavitvijo zgodovinskega razvoja pisal je smiselno dopolnjevala stalno razstavo Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja. Ker je bila uvrščena v program vodenih obiskov po muzeju, si je razstavo ogledala velika večina obiskovalcev muzeja v letu 2013. Podobno je čez celo leto v spodnjem hodniku muzeja vse leto na ogled vabila tudi manjša razstava J. J. Rousseau – vznemirljivi meščan Ženeve 300 (1712–1778), ki je bila ob 300-letnici rojstva vplivnega pedagoga posvečena 250-letnici izida njegovega najpomembnejšega pedagoškega dela *Emilè*. Do 1. maja 2013 si je bilo mogoče v muzeju ogledati tudi razstavo Šola iz zemlje : učenje visokih Andov, ki je bila prav tako postavljena v predhodnem letu. V letu 2013 je muzej pripravil osrednjo razstavo:

Slikanica – moja prva knjiga: razstava o slovenski slikanici, ki je bila v Slovenskem šolskem muzeju odprta 27. maja 2013. Avtorja razstave in kataloga sta Polona Koželj in Anton Arko. Za oblikovanje in postavitev razstave v muzejski avli so poskrbeli Marijan Javoršek, Matjaž Kavar in Laura Bolčina. Pri pripravi razstave so

pomagali tudi drugi sodelavci muzeja ter zaposleni iz sodelujočih ustanov: Narodne in univerzitetne knjižnice, Mestne knjižnice Ljubljana, Knjižnice Logatec, Občinske knjižnice Jesenice ter Trubarjevega antikvariata. Na odprtju razstave je sodeloval slovenski ilustrator mlajše generacije Damijan Stepančič, ki je v svojem govoru vstopil v miselni svet ustvarjalca slikanic. S svojo navzočnostjo in krajšim nagovorom je navzoče počastil nepozabni ustvarjalec slikanic in stripov Miki Muster, s prijaznim nagovorom pa je razstavo svečano odprl gospod Matija Vilfan, direktor Urada za razvoj izobraževanja na MIZŠ. Glasbena skupina Muzealije je ob tej priložnosti poskrbela za pravljlično glasbeno spremljavo. Razstavljena vsebina je predstavljena na dvanajstih panojih, ki jih obkrožajo pravljlični junaki iz znanih in manj znanih otroških knjižnih izdaj. Obiskovalec se najprej seznani z zgodovinskim razvojem slovenske slikaniške zvrsti, nato spozna različne vrste in oblike slikanic, ki zadovoljujejo različne potrebe uporabnikov, zadnji pano razstave pa osvetli še pedagoški pomen slikanic za otrokov celostni razvoj. Piko na i so postavili znani Slovenci, ki so bili pripravljeni podeliti svoje spomine na njihove prve in najljubše slikanice. Ob razstavi je izšel tudi razstavni katalog, ki vsebino razstave dodatno poglobi in poskrbi, da bo vsebina razstave ostala živa tudi po njenem zaprtju. Avtorja razstave Polona Koželj in Anton Arko sta v sklopu pedagoških programov ob razstavi pripravila likovne delavnice. Na temo slovenske slikanice je bil proti koncu leta pripravljen tudi koledar Slovenskega šolskega muzeja za leto 2014.

Razstavo **Skrito znanje: knjižne dragocenosti iz zbirk ljubljanskih specialnih knjižnic** je v prostorih Narodnega muzeja Slovenije na Metelkovi v Ljubljani od 6. novembra do 9. decembra 2013 postavila Sekcija za specialne knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije. Poleg Knjižnice Slovenskega šolskega muzeja je pri postavitvi in organizaciji razstave sodelovalo še šest ljubljanskih specialnih knjižnic: Knjižnica Narodnega muzeja Slovenije, Centralna pravosodna knjižnica pri Vrhovnem sodišču RS, Biblioteka slovenske akademije znanosti in umetnosti, Knjižnica Prirodoslovnega muzeja, Knjižnica Inštituta za zgodovino medicine in Knjižnica Inštituta za novejšo zgodovino. Zaradi specializiranih tematskih področij, ki jih omenjene knjižnice pokrivajo, ostajajo tako knjižnice kot njihovo gradivo poznani le ozkim krogom. Razstava Skrito znanje je na ogled postavila nekaj najdragocenejših knjig iz 15. do 18. stoletja: knjige so prave dragocenosti zaradi svoje starosti, izdelave ter vsebine, ki je neprecenljiv vir raziskovanja različnih področij. Knjižnica Slovenskega šolskega muzeja je pri razstavi sodelovala s predstavitvijo štirih knjig. Kustos Anton Arko je ob pomoči bibliotekarke Polone Koželj za razstavo pripravil: 1. Cicero, Marcus Tullius: *De officiis lib. III*, 1556. (O dolžnostih); 2. Becker, Rudolf Zacharias: *Noth- und Hülfsbüchlein für Bauersleute: oder lehrreiche Freuden- und Trauer-Geschichte des Dorfs Midelheim*, 1789. (Priročnik za kmete); 3. Perottus, Nicolaus: *Rudimenta grammatices*, 1468. (Osnovne latinske slovnice); 4. Melanchtonus, Philippus: *Libellus graece grammaticae*, 1548. (Grška slovnica) Ob razstavi je izšel tudi katalog razstavljenih knjig. Kustos Anton Arko je za omenjen katalog pripravil opis štirih razstavljenih knjig ter predstavitev knjižnice Slovenskega šolskega muzeja. Pomagal je pri fizični postavitvi razstave ter sodeloval na odprtju. Bibliotekarka Polona Koželj je izvedla vodstvo po razstavi

na Ta veseli dan kulture (3. 12. 2013), sodelovala je tudi v oddaji Kulturni fokus na Radiu Slovenija 1, Skrito znanje, kjer je bila razstava predstavljena (19. 11. 2013) ter pomagala pri zaprtju razstave. Oba sta sodelovala pri pripravi razstave in kataloga.

Stalna razstava Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja – dopolnjevanje. Ob iskanju primernih prostorskih in vsebinskih rešitev prenove starega dela (do leta 1848) je bilo dopolnjevanje stalne razstave v letu 2013 usmerjeno k povečanju dostopnosti njenih vsebin za obiskovalce s sodobnimi digitalnimi mediji, posredno pa tudi za nekatere obiskovalce s posebnimi potrebami (slabovidne in slepe). Prav za slednje je bil pod vodstvom kustosa Marka Ljubiča izpeljan projekt avdiovodič v slovenskem in za tujce v angleškem jeziku. Vsebine stalne razstave so z izvedbo tega projekta postale dostopne na pametnih mobilnih telefonih s signalom internetnega Wi-fi sistema. Avdiovodič je bil v letu 2013 pripravljen za delovanje, vendar tehnično zaradi šibkosti signala Wi-fi še ni mogel delovati. Mobilna aplikacija za avdiovodič je bila odkupljena, a še ni bila aktivirana zaradi nedokončane postavitve Wi-fi omrežja. Z dokupom dodatnih Wi-fi točk, ki bodo ojačale signal in ga pripeljale v vse dele muzeja, bo projekt dokončan. Koordinatorja projekta avdiovodič sta bila kustosa Marko Ljubič in Anton Arko, pri izvedbi pa so sodelovali še zunanji sodelavci muzeja Nuša Dolinšek (ang.) in Mateja Subotičanec, Matjaž Merljak, Marjan Bunič (slov). Pri snemanju besedil in montaži zvoka je muzej sodeloval z AC PLUS AKUSTIKA Andrej Černetič s. p. in Radiem Ognjišče. Z nakupom dveh računalniških iPad3 tablic je bila v sklopu dopolnitve stalne razstave postavljena tudi elektronska verzija občasne razstave Slikanica – moja prva knjiga, ki bo z nadaljnjim dodajanjem novih vsebin, predvsem z e-predstavitvami muzejskih predmetov, postala del stalne razstave. Dopolnjevanje stalne razstave je potekalo z vidika njene prenove, saj v mnogih pogledih več ne ustreza modernim pogledom na muzeologijo.

Razstave na gostovanju:

Šola – ključ za razvoj : šolarji Angole, Malavija in Gane. Razstava je že konec leta 2012 gostovala v prostorih Društva za združene narode za Slovenijo. 3. marca 2013 je bila s kulturnim programom odprta na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani, kjer je gostovala do začetka maja. Med zasedanjem 14. Foruma za Evropo z naslovom: Europe for Africa & Africa for World je od 7. do 15. maja gostovala v ljubljanskem Centru afriških kultur. Na Mednarodni dan muzejev, 18. maja 2013, je bila odprta v Notranjskem muzeju v Postojni, kjer je ostala do 15. oktobra. Nazadnje je 18. in 19. oktobra 2013 na Škofijski klasični gimnaziji v Šentvidu popestrila dvodnevno prireditev Misijonska vas. Avtorji razstave, bibliotekarka Polona Koželj in zunanja sodelavca – vodiča Tomaž Gorenc in Tina Palaić so organizirali gostovanja, pri odprtjih je sodelovalo tudi muzejsko vodstvo, pri postavitvah razstav pa poleg avtorjev tudi oblikovalec razstave, zunanji sodelavec Marjan Javoršek. Ob razstavi Šolstvo v Ilirskih provincah je muzej z njo največkrat gostoval.

»**Kaj naj oblečem za v šolo?**« Razstava je bila odprta 17. 5. 2012 v Medobčinskem muzeju Kamnik in je bila tam na prošnjo tamkajšnjega muzeja na ogled tudi

vse leto 2013. Ob razstavi je potekal interaktivni pedagoški program Piši s kredo po tablici. Obiskovalci razstave so v starih šolskih klopih pisali s kredo po tablici in se učili iz starih šolskih učbenikov.

Pedagoško – andragoški programi občasnih razstav

Ob razstavi **Šola iz zemlje: učenje visokih Andov** je kustosinja Mateja Ribarič med zimskimi počitnicami od 25. februarja do 1. marca 2013 pripravila delavnici **Učna ura intuicije**, pri kateri so bile predstavljene glavne značilnosti izobraževanja med Indijanci v Boliviji. Delovni list je kustosinja pripravila v sodelovanju z muzejskimi vodiči in poznavalcem Bolivije Igorjem Štruceljem. Pri izvedbi delavnice je sodelovala Zveza prijateljev mladine Slovenije Moste Polje. Za odrasle je bilo ob razstavi v muzejski čitalnici organizirano **potopisno predavanje Obrazi Bolivije**, ki sta ga pripravila Igor Štrucelj in Ira Zorko. Ob ogledu razstave sta bili na njeno vsebino prirejeni **delavnici Stereotipi**, ki sta se ju udeležili dve skupini študentov Pedagoške fakultete iz Ljubljane. Kustosinja Mateja Ribarič je med februarjem in aprilom 2013 na temo razstave za šole pripravila tudi **literarni natečaj**: Kako spreminjam svet in Kaj je zame dobro življenje. Na razpisan natečaj je prispelo 19 literarnih del ter 4 pesmi iz 11 osnovnih in srednjih šol. Strokovna komisija v sestavi mag. Marije Lesjak Reichenberg, mag. Marjetke Balkovec Debevec in Mateje Ribarič je nagradila 10 mladih ustvarjalcev. Sklepno srečanje je bilo 20. junija 2013 v Slovenskem šolskem muzeju, ki so si ga nagrajenci z mentorji za nagrado pod strokovnim vodstvom prosto ogledali, sodelovali na delavnici Stereotipi, se udeležili učne ure lepopisja, na koncu pa so bili obdarjeni tudi s knjigami in izdelki iz muzejske trgovine. Predhodno so vsi nagrajenci po pošti prejeli priznanje za sodelovanje. Nagrajena dela so bila objavljena v muzejski strokovnoznanstveni reviji Šolska kronika, XLVI/22, 2013 št. 3, str. 591–618.

Ob razstavi **Slikanica – moja prva knjiga**, ki je bila v drugi polovici leta v istem razstavnem prostoru muzejske avle kot pred njo razstava o indijanskem šolstvu, sta avtorja razstave in razstavnega kataloga bibliotekarka Polona Koželj in kustos Anton Arko pripravila **likovne delavnice**, ki sta jih pripravila za tri starostne stopnje. Za uvod v vsako delavnico so si udeleženci pod vodstvom obeh avtorjev ogledali razstavo, nato pa so se otroci do 8. leta ukvarjali z izdelovanjem preprostih papirnatih lutk, ki predstavljajo pravljične junake, otroci od 9. do 12. leta so spoznavali lastnosti in značilnosti stripa ter se spoprijeli z njegovim ustvarjanjem, udeleženci od 13. leta naprej pa so se preizkusili v izdelovanju oglasov. Delavnice so bile izvedene med jesenskimi počitnicami, in sicer 28. oktobra za najmlajše, 29. oktobra za srednjo starostno stopnjo, delavnica, predvidena 30. oktobra, pa je žal odpadla zaradi premajhnega števila udeležencev. Stripovska delavnica je bila izvedena še na Ta veseli dan kulture 3. decembra 2013.

Ob razstavi **Pišem, torej sem!** je njen avtor, kustos Marko Ljubič, med letom ob različnih priložnostih, ob dnevih odprtih vrat itd. vodil raznovrsten pedagoško-andragoški program, s katerim je želel predstaviti stara pisala, njihovo zgodovino

in zgodovinski razvoj nastajanja pisal. Poskušal je ovrednotiti njihovo zgodovinsko vrednost ter si prizadeval udeležence programov vpeljati v skrivnosti lepega pisanja – kaligrafije. Pod vodstvom Marka Drpiča je potekal pedagoški program v **Delavnici kaligrafije**. Ta je kot izkušen kamnosek udeležencem delavnic podrobno predstavil klesanje črk in različne lepopisne stile. Akademsko kiparka Alenka Vidergar je izvedla izobraževalni tečaj za muzejske vodiče in izvajalce muzejskih učnih ur za »**Sumersko delavnico** in »**Rimsko delavnico** za pisanje s stilusi po voščeni tablicah. Muzejski vodiči so obe delavnici dobro osvojili in ju ob različnih priložnostih začeli samostojno izvajati. Kustos Marko Ljubič je 6. junija 2013 organiziral tudi t. i. **medijski dan**, na katerem je javnosti predstavil sponzorje razstave. Hkrati je bil v muzeju dan odprtih vrat, ko so si obiskovalci lahko brezplačno ogledali obe občasni razstavi Pišem, torej sem! in Slikanico – mojo prvo knjigo. Radio Ognjišče je o dogodku pripravil posebno reportažo, z avtorjema razstav Markom Ljubičem in Antonom Arkom pa je bil izveden tudi intervju. Kustos Marko Ljubič je ob razstavi organiziral tudi ugodno nabavo pisal pri proizvajalcih, ki so sodelovali na razstavi (Vivapen, Noj, Smartpen), in pri drugih dobaviteljih, s katerimi se je občutno povečala **ponudba v muzejski trgovini**. Muzej v njej omogoča obiskovalcem dober nakup kvalitetnih Ring Pen pisal, Vivapen pisal roler in črnilnih bombic. Kustos Marko Ljubič je sodeloval tudi pri oblikovanju pisalnega pripomočka Ring Pen Ultra s podatki iz muzeja. Ker so šolska pisala in pisala na sploh v slovenski strokovni javnosti slabo raziskana, pri laikih pa je vedenje o pisalih, njihovem razvoju in vplivu na človekov spoznavni proces še toliko manjše, je v prizadevanju za boljše poznavanje pisal, pisanja in opismenjevanja v zgodovini in za njihov širši pomen za kulturno zgodovino 13. in 14. novembra 2013 pripravil **dvodnevni strokovno-znanstveni simpozij**. Razstava o pisalih je spodbudila več zapisov v medijih, njen avtor pa je ob razstavi za sodelovanje na simpoziju zbral več strokovnjakov, s katerimi je sodeloval pri pripravi razstave. Na simpoziju so obravnavane teme osvetlili z različnih strani in svoja spoznanja strnili v krajšo celoto. Udeleženci na simpoziju (Vesna Rapo, Borut Pogačnik, Marko Ljubič, Marko Drpič, Petra Melanšek, dr. Janez Mlinar, Mojca Vomer Gojkovič, Natalija Žižić, Tatjana Hojan, Polona Koželj, Anton Arko, mag. Marjetka Balkovec Debevec, Mateja Ribarič, dr. Vinko Škafar, dr. Jedert Vodopivec, mag. Stane Okoliš in Franci Kadivec) so tudi avtorji prispevkov za tematsko številko muzejske revije Šolska kronika za leto 2014. Raziskovalci so v krajših prispevkih predstavili rezultate svojega raziskovanja na področju pisal in opismenjevanja, pri tem pa so svoje ugotovitve pokazali tudi na praktičnih primerih. Simpozij je obogatil znanje in vedenje o pisalih tako zaposlenim v muzeju kakor tudi drugim obiskovalcem simpozija.

Pedagoška dejavnost

Zaposleni v Slovenskem šolskem muzeju si prizadevajo, da bi bil muzej čim bolj prijazen in odprt, da bi obiskovalci iz njega odšli bogatejši za novo izkušnjo in vedenje o šolski zgodovini. Naloga kustosov pedagogov je, da zgodbe posameznih muzejskih

predmetov na razstavah z različnimi metodami in oblikami dela približajo različnim starostnim skupinam obiskovalcev, saj vsaka od njih (vrtci, osnovnošolci – 1., 2., 3. triada, srednješolci, študenti, odrasli) zahteva drugačen pristop, primeren njihovi starosti in zmožnosti dojemanja. Slovenski šolski muzej med zaposlenimi sicer nima samostojnega kustosa pedagoga, zato pa se s to tako pomembno nalogo ob drugih muzejskih nalogah ukvarjajo vsi zaposleni. V ožji skupini, ki se ukvarja s pedagoško dejavnostjo v muzeju, sodelujejo Mateja Ribarič, mag. Marjetka Balkovec Debevec, Natalija Žižić in Ksenija Guzej, ob občasnih razstavah pa tudi njihovi avtorji. Vseh nalog pa zagotovo ne bi mogli izvesti brez mladih zunanjih sodelavcev, vodičev in animatorjev učnih ur, ki so pogosto najpomembnejši stik obiskovalcev z muzejem. Svoje delo so tudi v letu 2013 zelo uspešno opravili, kar dokazujejo številni izrazi zadovoljstva med obiskovalci: zapisi v knjigi vtisov, ustne čestitke in pohvale, pa tudi pisni in likovni odzivi otrok, ki jih pošiljajo po obisku muzeja.

Prva informacijska točka v muzeju je bila kot vrsto prejšnjih let sprejemnica z muzejsko trgovino. Na sprejemnici so se spletli prvi stiki z obiskovalci in pogosto je bila od njih odvisna tudi zunanja podoba Slovenskega šolskega muzeja v javnosti. Zunanja sodelavka Natalija Žižić je na sprejemnici sprejemala prijave organiziranih skupin obiskovalcev, razporejala vodiče in animatorje učnih ur, sprejemala individualne obiskovalce in nudila potrebne informacije. Na sprejemnici se je koordiniralo tudi delo med muzejskimi oddelki, med zaposlenimi in zunanjimi sodelavci.

Kustosinja Mateja Ribarič je bila zadolžena za vsebinski in organizacijski razvoj ter uvajanje novih pedagoških programov. Je članica Pedagoške sekcije pri Skupnosti muzejev Slovenije in v njej zastopa Slovenski šolski muzej. V letu 2013 se je udeležila sestankov Pedagoške sekcije v Pokrajinskem muzeju Celje in v Slovenskem etnografskem muzeju ter izobraževanj v Mestnem muzeju Ljubljana (Janez Juhant: Delo z najstniki, seminar) ter v Zavodu za slepe in slabovidne v Ljubljani (Axmanova tehnika modeliranja, predavanje). Sodelovala je pri organizaciji in izvedbi različnih projektov, ki so bili organizirani v sklopu Pedagoške sekcije: Kulturni bazar, Z igro do dediščine, Sejem Narava zdravje na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, Mesec kulture ŠOU Ljubljana. Na Festivalu Igraj se z mano na Kongresnem trgu v Ljubljani, ki ga je organiziral Zavod za usposabljanje Janeza Levca, je muzej 25. maja 2013 sodeloval z lutkovno igrico Sovica Zofi odkriva muzej.

Kakor prejšnja leta je muzej tudi leta 2013 natisnil brošuro o pedagoških programih za tekoče šolsko leto, s katero se je v zadnjih letih izboljšala obveščenost o muzejskih dejavnostih in novostih pedagoškega programa v Slovenskem šolskem muzeju med učiteljicami in učitelji, ki na ta način lažje načrtujejo obisk v muzeju. Brošura o pedagoških programih je bila poslana na naslove učiteljev po osnovnih in srednjih šolah v Republiki Sloveniji, z njo pa se je muzej predstavljala na vseh sejemske informativnih prireditvah. Poleg Mateje Ribarič, ki je bila urednica brošure, so pri pripravi in oblikovanju sodelovali Ksenija Guzej, Marijan Javoršek, Matjaž Kavar in Natalija Žižić.

Mag. Marjetka Balkovec Debevec je tudi v letu 2013 skrbela za izobraževanje vodičev, posodabljala vsakoletna navodila za njihovo delo in za delo animatorjev uč-

nih ur ter sodelovala na rednih sestankih z vodiči in animatorji učnih ur. Skrbela je za oblačilni videz učiteljev in učiteljic zgodovinskih učnih ur. Bila je tudi mentorica študentki etnologije in kulturne antropologije na FF Ljubljana, Tjaši Cvetko, ki je v Slovenskem šolskem muzeju opravljala studentsko prakso (april 2013). Ksenija Guzej je v tajništvu muzeja opravljala naloge muzejskega komuniciranja z javnostjo (urejanje facebook strani, spletne strani muzeja, urejanje hemeroteke o muzejski pedagogiki) ter sodelovala pri oblikovanju posameznih publikacij muzeja.

Muzej je zadnja leta daleč najbolj prepoznan po projektu zgodovinskih učnih ur. Leta 2013 je preteklo 14 let od začetka tega več kot uspešnega pedagoškega programa. V letu 2013 so obiskovalci izbirali med desetimi različnimi vsebinami. Za najmlajše od 1. do 3. razreda devetletke je bila na voljo učna ura Nedeljska šola branja, pisanja, računanja in petja iz leta 1865, ki sta jo izvajala učenik Felician Srečko Smolnik (Marko Novak) in učenik Anton Lokovšek (Anton Arko). Pri učni uri so spoznavali, kaj so se učili učenci na začetnih in ponavljalnih nedeljskih šolah, ki jih je uvajal Anton Martin Slomšek. V prvi polovici leta je Jože Rupnik za isto starostno skupino izvajal učno uro Začetna šola. Za starejše (od 4. razreda naprej) je bila na voljo Učna ura računstva iz leta 1905, ki jo je izvajala gospodična učiteljica Josipina Korenova (Natalija Žižić). Udeleženci te učne ure so spoznavali metodiko poučevanja matematike nekoč, vključno s številčenjem na ruski številni stroj. Prav tako je bila zanimiva učna ura prirodopisa o domači mački, ki jo je interpretirala gospodična učiteljica Taja J. Gubenšek. Pri učni uri lepopisa iz leta 1930, ki sta jo izvajali Josipina Korenova in Amalija Cvirn (Maja Hakl), so se učenci seznanili s pomenom in vlogo lepopisja v šoli, osnove lepopisne pisave pa so pridobili s pisanjem lepopisnih črk s peresnikom in »tinto« na učne liste. V šoli so se nekoč urili tudi v ročnih delih. Pri učni uri ročna dela iz leta 1926 so učenci dobili koristna znanja za vsakodnevno življenje ter se naučili prišiti gumb. Učno uro sta izvajali gospodični učiteljici: Amalija Cvirn in Apolonija Škarja (Polona Koželj). Kako se lepo vesti doma, na poti v šolo in iz nje, predvsem pa v šoli, je pokazala učna ura lepega vedenja, ki jo je izvajala Taja Gubenšek. Med učno uro Vodnikove šole iz leta 1811, namenjena je bila tretji triadi OŠ in srednješolcem, sta gospod »vučenik« Jožef Šolmajer (Jože Rupnik) in gospod »vučenik« Anton Lokovšek učence seznanila z osnovnim besediščem starejše slovenščine, jim predstavila tedanji črkopis bohoričico, jih podučila o opredelitvi gramatike ter nekaj besed skupaj z učenci prevedla v francoščino in v slovenščino. Prav tako je bila za učence od 7. razreda naprej, za srednješolce in odrasle na voljo tudi učna ura Fizike iz leta 1900. Izvajal jo je prav tako gospod učenik Jožef Šolmajer, ki je učence s pomočjo starih učnih pripomočkov in učil seznanil z osnovami fizike. Za skupine obiskovalcev iz tujine je bila prvič na voljo tudi stara učna ura za tujce iz leta 1900, ki jo je izvajal Jože Rupnik, v učno uro pa je obiskovalce v angleščini uvedla muzejska sodelavka Nuša Dolinšek. Pod vodstvom kustosinje Mateje Ribarič sta oba sodelovala tudi pri pripravi učnega lista.

Učne ure pritegnejo največ zanimanja zato, ker obiskovalci na njih postanejo aktivni udeleženci dogajanja, ki se odvija po starih učnih načrtih. Učne ure ponujajo izjemno priložnost spoznavanja in doživljanja zgodovine šolstva ob aktivnem, sponta-

nem prepletu igre in učenja. Sedeti v starih šolskih klopih pred gospodično učiteljico ali gospodom učenikom s strogim glasom, oblečenim po stari šolski modi ter s šibo v roki, je svojevrstno doživetje. Obiskovalci se nenadoma pojavijo v učilnici, kjer veljajo drugačna pravila, saj tam ni dovoljeno klepetati, hkrati pa je treba odgovarjati stoje in v celih stavkih. Drugače je treba klečati v kotu na koruzi ali si oprtati lesenega osla na hrbet. Mladim je zanimivo primerjati pouk in učitelje v nekdANJI in sedANJI šoli, starejše pa zajame nostalgija po šoli in se radi spominjajo svojih šolskih doživetij.

Ker učne ure največ obiskujejo šolske skupine, je bil posebej zanje poleg udeležbe na učnih urah izdelan program spoznavanja šolske preteklosti s sprehodom po stalni razstavi in sočasnimi tematskimi razstavami ter z ogledom filmske projekcije iz zgodovine šolstva. Ob vodstvu po razstavi so učenci lahko reševali učne liste in s tem svoje znanje poglobljali. Da pa bi bilo vodstvo privlačno tudi za najmlajše, jih je po razstavi vodila lutka sovica Zofi. Poleg muzejskih vodičev (Neža Hrovat, Tomaž Gorenc, Nuša Dolinšek, Matej Hrastar), ki so obiskovalce uvajali v učne ure, in animatorjev učnih ur (Maja Hakl, Jože Rupnik, Marko Novak, Taja Gubenšek, Natalija Žižić) sta učne ure po potrebi vodila tudi kustos Anton Arko (Nedeljska šola) in bibliotekarka Polona Koželj (Ročna dela). Za najmlajše obiskovalce muzeja je bila že drugo leto na programu lutkovna igrica Sovica Zofi odkriva muzej. S pomočjo lutke Zofi (Marko Novak) in vodiča Jožeta (Jože Rupnik) se je pod vodstvom mentorja Braneta Vižintina najmlajšim na igriv, privlačen in njim prilagojen način približalo različne muzejske vsebine.

V letu 2013 je bilo več pedagoških programov pripravljenih v obliki muzejskih delavnic ob občasnih razstavah. Marko Ljubič, avtor razstave Pišem, torej sem!, je vsebinsko pripravil Sumersko in Rimsko delavnico, ki so jo izvajali muzejski animatorji: Maja Hakl, Neža Hrovat in Tomaž Gorenc. Na sumerski delavnici so se udeleženci lahko preizkusili v pisanju s trstično paličico: najprej so iz gline oblikovali okroglo tablico, v katero so pod vodstvom animatorja vtisnili posebej oblikovane znake naše abecede. Na Rimski delavnici so udeleženci spoznavali pisalo stilus, voščeno tablico in črke, ki so jih uporabljali stari Rimljani. Pod vodstvom animatorja so na koncu na voščeno tablico s stilusom zapisali latinski izrek. Avtor razstave je k sodelovanju pritegnil tudi znanega kaligrafa Marka Drpiča, ki je izvedel delavnici kaligrafije in klesanja v kamen. Ob razstavi Slikanica – moja prva knjiga sta avtorja razstave Polona Koželj in Anton Arko pripravila in vodila niz likovnih delavnic. Za najmlajše je bila primerna delavnica z naslovom Za devetimi gorami in devetimi vodami, kjer so si izbrali najljubše pravljice in pravljичne junake ter jih z likovnim ustvarjanjem oživili v preproste lutke. Udeleženci delavnice Strip – deveta umetnost ni deveta briga so podrobneje spoznali umetnost stripa in najpomembnejše slovenske stripovske izvajalce. V nadaljevanju delavnice so si zamislili izvirno šalo in jo nato v obliki stripa zarisali in zapisali. Učenci tretje triade so v delavnici Dober oglas seže v deveto vas spoznavali vizualno in verbalno informacijo in kako med seboj sodelujeta. S pomočjo izrezkov iz starih časopisov in revij so izdelali lastno reklamo za določen dogodek, produkt ali oddajo. Vztrajni in zahtevni obiskovalci so lahko svoj rokopis urili na muzejski delavnici lepopisja. Najmlajši obiskovalci so lahko v delavnici Izdelovanje šolskih zvončkov naredili

svoj zvonček, s katerim so odšli tudi domov. Učenci višjih razredov OŠ in srednješolci so se na delavnici o stereotipih, ki je nastala ob razstavi Šola – ključ za razvoj: šolarji Angole, Malavija in Gane, seznanili s pojmom stereotipa in njegove funkcije, nato pa razmišljali o stereotipih, ki veljajo za različne narode ali starostnike. Delavnico sta izvajali zunanji sodelavki Tina Palaić in Simona Jazbinšek. Na Učni uri intuicije, ki je nastala ob občasni razstavi Šola iz zemlje: učenje visokih Andov, so udeleženci razvijali intuicijo s pomočjo simbolov in kart. V sklopu razstave o oblačilni kulturi v šolstvu in pripravi tematskih delavnic je bila 3. decembra 2013 prvič izvedena delavnica Vezenje voščilnic po starih motivih, ki jo je skupaj z izvajalko Majo Hakl pripravila mag. Marjetka Balkovec Debevec. Namen delavnice je, da udeleženci spoznajo osnove vezenja, kot so se ga učili v nekdanji šoli. Slovenski šolski muzej hrani zanimive vzorce, ki služijo kot podlaga za izdelavo prazničnih voščilnic. Programi delavnic, ki so bili v letu 2013 v primerjavi s prejšnjimi leti izpeljani v večjem številu, so bili v prvi vrsti pripravljeni za obdobje spomladanskih in jesenskih šolskih počitnic in za dneve odprtih vrat.

Za vodiče in animatorje so bili redni sestanki ob koncu in začetku šolskega in koledarskega leta, ki so se jih poleg vodstva muzeja udeležili tudi vsi strokovni delavci, ki sodelujejo pri pedagoški dejavnosti muzeja. Svoje pedagoške dejavnosti muzej ni opravljal samo v matičnih muzejskih prostorih, ampak v sodelovanju s šolami, muzeji in knjižnicami tudi zunaj matične stavbe. Ker je bilo individualnih ogledov neprimerno manj kot skupinskih, je delovanje muzeja prilagojeno šolskim skupinam. Vodenje po muzeju, zlasti po stalni in občasni razstavah, so poleg muzejskih vodičev za posebne priložnosti in za posebne skupine obiskovalcev izvajali tudi muzejski kustosi. Njihovo sodelovanje je bilo potrebno zlasti ob uvedbi novih razstav v pedagoški program.

Za odrasle je bil namenjen andragoški program, ki je potekal predvsem v sklopu občasni razstav. V prvi vrsti so bili odraslim namenjeni kulturni programi na odprtih razstav (Slikanica – moja prva knjiga) in raznovrstna predavanja (Obrazi Bolivije), predstavitev knjig, okrogle mize ter simpoziji na razstavne teme. Najvidnejši je bil večdnevni 15. mednarodni simpozij šolskih muzejev, pomemben pa je bil tudi novembrski dvodnevni simpozij Pišem, torej sem! Predvsem za starejše obiskovalce je bila v februarju namenjena predstavitev Šolske kronike in muzejskih tiskov v letu 2012. Glasbeno nesnovno šolsko dediščino je na muzejskih prireditvah v kulturnih programih odkrivala glasbena skupina Muzealije, v kateri so sodelovali Polona Koželj, Anton Arko, Marko Novak in Jože Rupnik.

Decembra 2013 je bila med obiskovalci muzeja izvedena evalvacija programov. Njen cilj je bilo ugotoviti splošno zadovoljstvo obiskovalcev, ugotoviti namero o ponovnem obisku in ugotoviti, če si želijo, da bi bili o dogodkih v muzeju v prihodnje obveščeni. Ker je v anketi sodelovalo samo 15 ljudi, se bo evalvacija nadaljevala v leto 2014. Sodelujoči so bili iz vseh starostnih skupin izbrani naključno, anketo pa so izpolnjevali individualno po končanem obisku. Večina je bila popolnoma zadovoljna z obiskom, skoraj polovica (46,7 %) jih namerava muzej ponovno obiskati, 20 % pa jih je želelo prejemati obvestila o muzejskih dogodkih.

Obisk muzeja

Število obiskovalcev Slovenskega šolskega muzeja se je v letu 2013 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšalo za 2,1 % in navkljub temu ohranilo visoko raven obiska zadnjih let. V muzeju je bilo 343 obiskovalcev manj kot leta 2012. Po obdobju zaporedne hitre rasti se obisk v zadnjih letih postopoma še nekoliko zmanjšuje in se umirja nad mejo 16 tisoč. V primerjavi z letom 2012 je bil obisk večji januarja, februarja, maja in predvsem oktobra, manjši pa v vseh drugih mesecih. Opazno slabši so bili zlasti marec, september, november in december, predvsem pa avgust, ko je bil muzej zaradi varčevanja večinoma zaprt. Spremembe pri obisku v posameznih mesecih so deloma odvisne tudi od sprememb šolskega koledarja. S precej manjšim obiskom, podobno kot vsa predhodna leta, izstopata poletna meseca julij in avgust, ko ni niti šolskih niti drugih organiziranih skupin, temveč so le posamezni individualni obiski predvsem odraslih obiskovalcev, med katerimi je tudi več tujcev. Nenavadno je bilo zmanjšanje obiska v septembru.

*Tabela: Obisk muzeja 2013 po mesecih glede na starost obiskovalcev
Primerjava z letom 2012*

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AVG	SEP	OKT	NOV	DEC	Skup.
Vrtec	1	33	0	23	17	17	5	2	0	7	0	0	105
OŠ	1140	1147	1028	1189	1776	1484	42	6	376	1977	896	787	11848
SŠ	145	12	2	82	0	70	0	0	0	29	60	39	439
Študenti	63	21	114	39	63	58	3	3	2	232	99	68	765
Odrasli	278	452	251	160	367	684	53	66	174	342	132	189	3148
2013	1627	1665	1395	1493	2223	2313	103	77	552	2587	1187	1083	16305
2012	1520	1649	1704	1556	2001	2498	113	155	812	1803	1515	1322	16648
INDEX	107	101	81,9	95,9	111,1	92,6	91,2	49,7	68	143,5	78,3	81,9	97,9

Po starostni strukturi je bilo med obiskovalci daleč največ osnovnošolcev. Njihov delež je 72,7% in je za 3,7 % višji kot leta 2012. Trend iz preteklih let se nadaljuje, sledi pa tudi usmeritvi muzeja, ki največ dela in pozornosti namenja prav tej ciljni skupini. Predšolski otroci komaj dosegajo 0,5 %. Boljše rezultate pri tej starostni skupini se pričakuje v naslednjih letih, ko bodo zaživel programi, ki jih je muzej za najmlajše začel razvijati leta 2012. Delež srednješolcev je iz nepolnih 6 % padel pod 3 %, delež študentov pa se je z nepolnih 4 % povzpел na 4,7 %. Za dober odstotek se je v primerjavi s predhodnim letom zmanjšal delež starejših/odraslih. Njihov delež je padel pod 20 %. Poleg obiska knjižnice pri strokovnoraziskovalnem delu je njihov delež bolj opazen v udeležbi na simpozijih in drugih prireditvah, kot so odprtja razstav, predavanja in na dnevih odprtih vrat.

*Tabela: Primerjava števila obiskovalcev v letu 2013 in 2012***a) po starosti obiskovalcev**

	predšolski otroci	osnovno- šolci	srednješolci	študenti	odrasli	skupaj
2012	82	11.472	949	585	3.560	16.648
2013	105	11.848	439	765	3.148	16.305
index	128,1	103,2	46,3	130,8	88,4	97,9

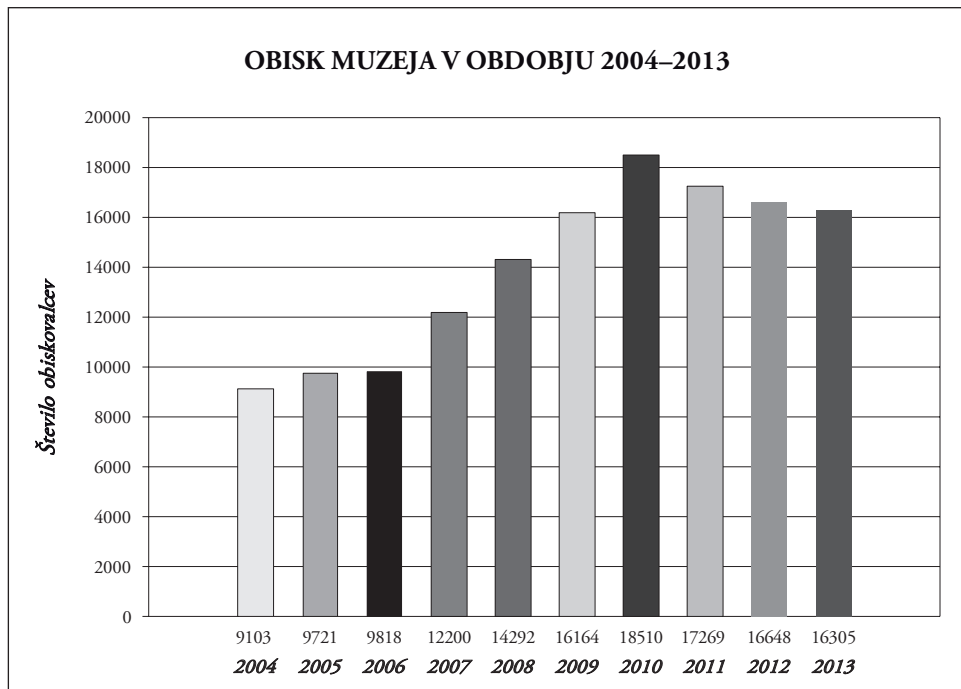
V primerjavi z letom 2012 je največje povečanje obiska med študenti, največji padec pa med srednješolci. Število srednješolcev se je več kot prepolovilo. Čeprav so srednješolske skupine v muzeju najbolj neobvladljive in jih učitelji večkrat pripeljejo v muzej, da bi med njimi dosegli tudi primerne vzgojne učinke, so vzroki za takšno nazadovanje še precej nejasni. Zmerno je povečanje obiska med osnovnošolci, bolj opazno pa zmanjšanje med odraslimi. Povečanje števila predšolskih otrok nima večjega vpliva na celoto, ker je njihov delež premajhen. Povečanje števila osnovnošolcev na eni in zmanjšanje števila srednješolcev in odraslih na drugi strani se odraža v opaznem povečanju deleža osnovnošolcev, ki je presegel mejo 70 %.

b) po namenu

	Razstave posebej	Učne ure posebej	Izdane vstopnice	Prireditve	Knjižnica	Obisk SKUPAJ
2012	12.971	13.296	14.008	2.086	554	16.648
2013	12.889	13.492	14.106	1.767	432	16.305
index	99,4	101,5	100,7	84,7	78,0	97,9

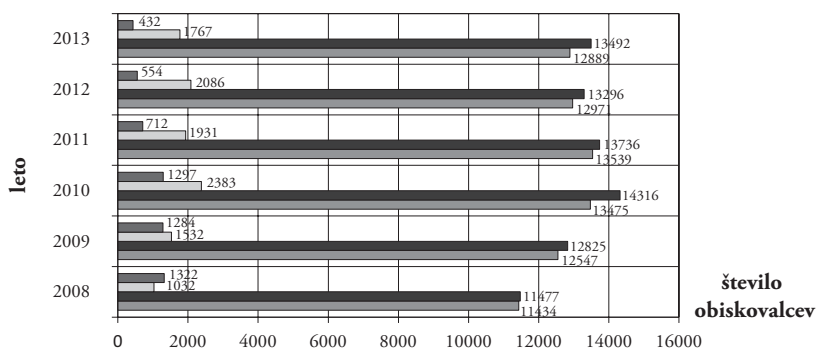
Izdelan program vodenega obiska, ki poleg udeležbe na izbrani zgodovinski učni uri zajema tudi ogled razstav in evalvacijo znanja iz zgodovine šolstva na Slovenskem (delovni listi), je v prevladujočem obisku osnovnošolskih skupin daleč najpogostejši razlog za obisk muzeja. Obiski samo zaradi razstav ali samo zaradi udeležbe na učnih urah so manjši. Učne ure in razstave so vsebinsko povezane in tega se zlasti (šolske) skupine skoraj dosledno držijo. Povečanje števila osnovnošolcev v primerjavi z letom 2012 kaže na povečanje udeležbe na učnih urah. Delež obiska po namenu za ogled razstav in za udeležbo na učnih urah je kar 86,5%. Zaradi povečanja obiska osnovnošolcev, ki v muzej prihajajo predvsem zaradi učnih ur, in občutnega zmanjšanja udeležbe na prireditvah ter uporabe muzejske knjižnice, se je delež učnih ur in razstav kot razlog za obisk muzeja v primerjavi s predhodnim letom povečal za več kot 2 %. V primerjavi s prejšnjimi leti se je ponovno zmanjšalo število obiskovalcev v knjižnici, v zadnjem letu pa, predvsem zaradi zmanjšanja števila razstav, tudi na prireditvah. Leta 2013 se je delež osnovnošolcev med obiskovalci učnih ur in razstav (izdane vstopnice)

povečal na 81 %, sledil je delež odraslih z 12 %, študentov, ki se je z 2 povečal na 4 %, srednješolcev, ki se je s 6 zmanjšal na 3 %. Knjižnico so obiskovali odrasli (78 %) in študenti (22 %), na prireditve pa je prišlo največ odraslih (67 %), osnovnošolcev (27 %), študentov (4 %), predšolskih otrok (2 %) in srednješolcev (0 %).

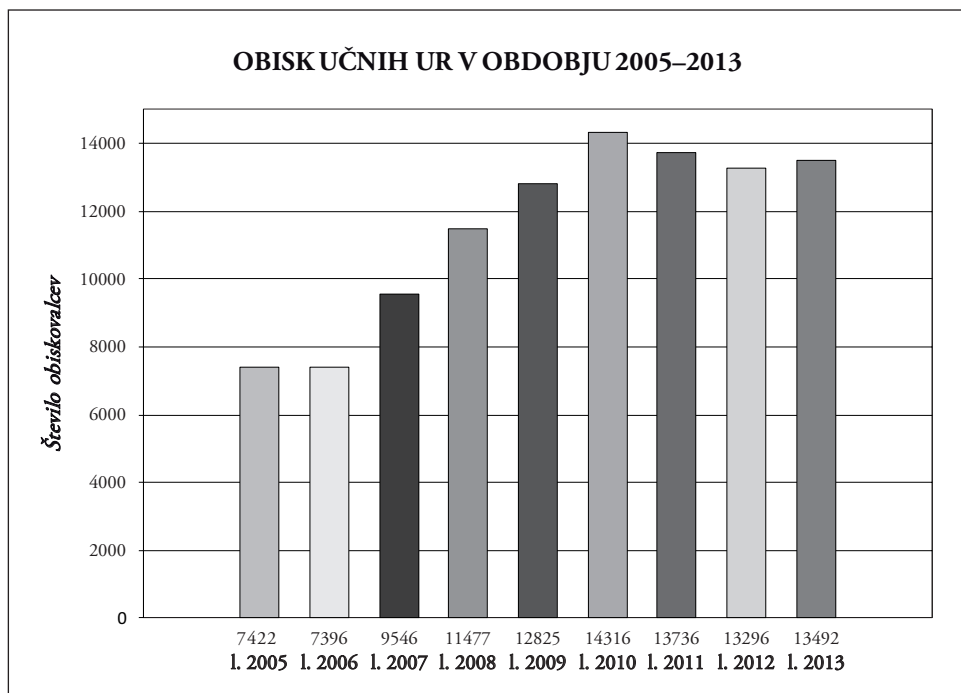
V obdobju zadnjih desetih let se padec krivulje obiska po obdobju nagle rasti umirja. Krivulja je obstala na meji med letoma 2009 in 2012. Trend padanja se je nadaljeval, vendar za delovanje muzeja in razvoj novih muzejskih programov, zlasti ob dejstvu, da se je število osnovnošolcev povečalo, ne predstavlja posebne zaskrbljenosti. Prej je razlog za še bolj zavzeto delo in za zbuditev več zanimanja za dejavnosti muzeja med vsemi starostnimi skupinami obiskovalcev, posebej med srednješolci, prav tako pa tudi med predšolskimi otroki. Poleg večje promocije dejavnosti muzeja je potrebno še naprej razvijati nove inovativne programe, ki bodo razlog, da bo več ljudi želelo stopiti v muzejske prostore. Obisk muzeja ne sme biti samo vzrok za sprehod v preteklost in nostalgичno obujanje starih časov, ampak mora poživiti pogled na današnji šolski vsakdanjik in dati več optimizma za prihodnost. Na obisk muzeja v vse bolj kriznih ekonomskih razmerah v Republiki Sloveniji so zagotovo vplivale tudi zunanje razmere, ki obiskom muzeja, kakor tudi šolstvu na splošno, niso bile naklonjene. Izkoristek muzejskih zmogljivosti je bil kljub vsemu dober, saj je muzej izpeljal vse načrtovane razstave in pedagoško-andrargoške projekte in tako tudi obisk ohranil na visoki ravni.

ŠTEVILO OBISKOVALCEV GLEDE NA NAMEN OBISKA V OBDOBJU 2008–2013

leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013
■ Obisk knjižnice	1322	1284	1297	712	554	432
□ Obisk prireditiv	1032	1532	2383	1931	2086	1767
■ Obisk učnih ur	11477	12825	14316	13736	13296	13492
■ Obisk razstav	11434	12547	13475	13539	12971	12889

V zadnjih šestih letih se je opazno zmanjšalo predvsem število obiskovalcev v knjižnici. Po eni strani to nesporno ugotovitev lahko upravičeno povezujemo z večjo dostopnostjo knjižnega gradiva s pomočjo novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij in vedno novimi vnosi knjižnega gradiva v spletni program cobiss, na drugi pa tudi s strožjim načinom zapisovanja obiska. Obisk muzejskih prireditiv je nedvomno povezan s številom posameznih dogodkov v muzeju, ki so zopet odvisni od sredstev, s katerimi muzej razpolaga in ki so bili predvsem v zadnjem letu za te namene precej skromnejši kot prejšnja leta. Obisk učnih ur, ki je merilo utripa v muzeju, se je v primerjavi z letom 2012 povečal, to pa je spodbuda za prizadevno delo tudi v prihodnje. Navkljub skromnejšim sredstvom za pripravo razstav in številčno manj postavljenih razstav v letu 2013 je obisk razstav ostal na ravni iz leta 2012. Leto 2013 je v tem pogledu nekoliko slabše kot v letih 2012, 2011 in 2010, pa še vedno precej boljše kot leto 2009 in vsa predhodna leta. Obisk v knjižnici in na prireditvah na trend obiska v muzeju bistveno ne vpliva. Največji vpliv na obisk muzeja imajo zgodovinske učne ure, pri katerih se je trend v letu 2013 obrnil navzgor.

Pričujoči graf Obisk učnih ur v obdobju 2005–2013 nazorno pokaže, da se je krivulja obiska učnih ur v letu 2013 obrnila navzgor. V prejšnjih letih je dosledno sledila trendu celotnega obiska v muzeju. V letu 2013 se krivulji celotnega obiska v muzeju in krivulja obiska učnih ur prvič križata. Z ozirom na finančno stanje muzeja je povečanje deleža obiska učnih ur na račun obiska prireditvev in knjižnice bolj ugodno.

Tabela: Učne ure 2013 (izdane vstopnice)

Učna ura	Izvedbe 2013	Obisk 2013	O/UU 2013
Lepopis, 1930	224	6106	27,3
Lepo vedenje, 1907	85	1975	23,3
Nedeljska šola, 1865	84	2243	27,2
Ročna dela, 1926	52	1351	26,0
Fizika, 1900	7	235	33,6
Začetna šola, 1888	12	317	29,0
Računstvo, 1905	24	661	27,5
Vodnikova šola, 1810	3	73	41,0
Prirodopis, 1907	13	331	25,5
Učna ura za tujce	4	125	31,2
Lutkovna igrica Sovica Zofi	3	75	25,0
Učne ure skupaj	511	13492	26,4

Učna ura Ročna dela. (SŠM, fototeka)

Leta 2013 je bilo izpeljanih 511 učnih ur, ki so imele 11 raznovrstnih vsebin, vsem udeležencem pa so bile na njih izdane vstopnice. Poleg tega so bile tri učne ure (Začetna šola, Lepo vedenje in Lepopis) za Prešernov dan in dve (Nedeljska šola in Vodnikova šola) na muzejsko poletno noč izvedene brez izdanih vstopnic. Nekatere učne vsebine so se bolj prilegale določenim starostnim skupinam. Nedeljska in začetna šola sta bili v prvi vrsti namenjeni za prve razrede osnovne šole, Fizika in Vodnikova šola pa za starejše. Druge učne ure so primerne za vse starostne skupine. Na 511 učnih urah in treh lutkovnih predstavah je v muzeju sodelovalo 13.492 udeležencev ali 26,4 oseb na eno učno uro. Daleč največje je bilo zanimanje za učne ure Lepopisa, precej tudi za Lepo vedenje in Nedeljsko šolo. Učne ure Fizike in Začetne šole, ki jih je izvajal gospod učenik Jože Rupnik, so bile na urniku samo prvo polovico leta, ker je po počitnicah dobil zaposlitev v drugem zavodu. V primerjavi s predhodnim letom je bilo teh ur precej manj, prav tako se je zmanjšalo število učnih ur Lepega vedenja in Ročnih del, za spoznanje manj je bilo tudi Računstva in Vodnikove šole. Najbolj se je povečalo število učnih ur Lepopisa, precej manj tudi Prirodopisa in Nedeljske šole. Prvič so bile izvedene tudi štiri učne ure za tujce. Na skupinski obisk so bile poleg učnih ur vezane tudi delavnice in lutkovna igrlica Sovica Zofi odkriva muzej. V primerjavi s prejšnjimi leti se je njihovo število, tako tudi udeležencev na njih, precej povečalo. Povečanje števila delavnic se navezuje predvsem na pedagoške dejavnosti ob občasnih razstavah. Individualnih obiskov je bilo primerjalno malo. Posamezni obiskovalci so si lahko ogledovali razstave, iskali informacije o zgodovini šolstva, se udeleževali prireditev ali pa uporabljali knjižnico za svoje študijske in druge raziskovalne namene.

Tabela: Delavnice 2013

Delavnice	Izvedbe	Obisk	Obisk / Delavnica
Zvončki	3	90	30
Lepopisanje	1	2	2
Stereotipi	3	47	15,7
Sumerska delavnica	2	16	8
Rimska delavnica	3	32	10,7
Vezenje	1	15	15
Kaligrafija	3	29	9,7
Lutkovna igrica	4	122	30,5
Likovne delavnice	3	14	4,7
Učna ura intuicije	2	47	23,5
Delavnice skupaj	25	414	16,6

Dnevi odprtih vrat

Dnevi odprtih vrat so odprli možnost širšemu krogu ljudi, da se seznaniijo z delovanjem muzeja. Hkrati so bili tudi enkratna priložnost, da so se individualni obiskovalci vključili v skupine, v katerih je mogoče izkusiti posebnost učnih ur. Samo v skupinah je bilo mogoče neposredno podoživeti staro šolo. Obisk muzeja na dneve odprtih vrat, ki je za vse obiskovalce brezplačen, je leta 2013 v primerjavi z predhodnim letom precej upadel. Nekoliko večji obisk je bil samo na mednarodni dan muzejev. Na obisk ob dnevih odprtih vrat vpliva veliko dejavnikov, med njimi v veliki meri tudi vreme. Več obiska je bilo podobno kot prejšnja leta na Prešernov dan in na Poletno muzejsko noč. Individualni ogledi muzeja in skupinsko sodelovanje na učnih urah so bili enakomerno zastopani.

Tabela: Primerjava obiska ob dnevih odprtih vrat 2012 in 2013

		2012	2013	index
8. februar	Kulturni praznik – Prešernov dan	743	511	68,8
18. maj	Mednarodni dan muzejev	58	62	106,9
18. junij	Poletna muzejska noč	568	471	82,9
3. december	Ta veseli dan kulture	226	110	48,7
	Skupaj	1595	1154	72,4

Regionalni izvor osnovnošolskih skupin

Od takrat, ko se je muzej začel odpirati navzven, še posebej pa od uvedbe pedagoškega programa zgodovinskih učnih ur, med obiskovalci vseskozi prevladujejo osnovnošolci. Njim so se najbolj približali tudi muzejski programi. S področja osnovnega šolstva je v muzeju tudi največ muzejskih predmetov in gradiva. To področje je deležno tudi največ strokovne obravnave. Muzej obiskujejo učenci iz cele Slovenije, pokritost po regijah pa je zelo različna. Na obisk vpliva več dejavnikov, precej opazna je že oddaljenost.

Tabela: Obisk osnovnih šol po statističnih regijah

Regija	Štev. šol	Obisk v muzeju	Delež šol v regiji	Delež šol v muzeju
OSREDNJESLOVENSKA	96	62	64,60 %	29,5 %
PODRAVSKA	76	28	36,80 %	13,3 %
SAVINJSKA	59	25	42,40 %	11,9 %
POMURSKA	38	8	21,10 %	3,8 %
JUGOVZHODNA SLOVENIJA	37	21	56,80 %	10,0 %
GORENJSKA	37	27	73,00 %	12,8 %
GORIŠKA	28	12	42,90 %	5,7 %
OBALNO-KRAŠKA	23	6	26,10 %	2,8 %
SPODNJEPOSavska	22	10	45,50 %	4,8 %
KOROŠKA	17	5	29,40 %	2,4 %
NOTRANJSKO-KRAŠKA	16	6	37,50 %	2,8 %
ZASAVSKA	7	0	0,00 %	0,0 %
SKUPAJ	456	210	46 %	100,0 %

Pokritost šol, katerih učenci so v letu 2013 obiskali muzej, je 46%. Od 456 osnovnih šol, ki jih imamo v Republiki Sloveniji, so bili v muzeju učenci iz 210 šol. Glede na absolutno zastopanost je bilo v muzeju največ osnovnih šol iz Ljubljane in okolice, odstotkovno glede na število šol in pokritost v regiji pa so v ospredju Gorenjska (73 %), sledijo Osrednjeslovenska regija (64,6 %), Jugovzhodna Slovenija (56,8 %) in Spodnjeposavska regija (45,5 %) ter Goriška (42,9 %). Najslabša je pokritost šol iz Pomurske regije (21,1 %). Za šole Zasavske regije (0 %) je muzej v dogovoru z Zasavskim muzejem Trbovlje zgodovinske učne ure pripravil v muzejski zbirki v Hrastniku.

Zamejske osnovne šole iz Italije. Poleg osnovnih šol iz Republike Slovenije so se zgodovinskih učnih ur v Slovenskem šolskem muzeju v letu 2013 udeležile tudi skupine otrok od 1. do 5. razreda osnovnih šol iz slovenskega zamejstva v Italiji, in sicer: iz OŠ Karel Destovnik Kajuh in OŠ Primož Trubar iz Bazovice, iz OŠ Albin Bubnič Dolina pri Trstu in iz OŠ France Bevk Opčine.

Vrtci. Najmlajša starostna skupina je bila v muzeju v primerjavi z drugimi starostnimi skupinami slabše zastopana. Čeprav je bilo najmlajših obiskovalcev v letu 2013 nekoliko več kot prejšnje leto, je njihov delež še vedno zelo majhen in ne dosega niti enega odstotka. Z obiskom vrtcev je v muzeju povezanih vrsta težav, vsekakor pa je delo z najmlajšimi ena bolj pomembnih nalog muzeja v prihodnjih letih. Leta 2013 so muzej obiskali javni Vrtec Kurirček iz Logatca in zasebna vrtca Moje sanje iz Grosuplja in Angelin vrtec pri uršulinkah iz Ljubljane.

Srednje šole. V zadnjih dveh letih je obisk srednješolcev močno padel. Srednješolci so muzej obiskali iz 10-ih srednjih šol/centrov, pretežno iz Ljubljane, in sicer: iz Ekonomske šole Ljubljana, Šolskega centra Postojna, Srednje vzgojiteljske šole in gimnazije Ljubljana, Srednje trgovske šole Ljubljana, Gimnazije Jožeta Plečnika Ljubljana, Gimnazije Ormož, Srednje šole za oblikovanje in fotografijo Ljubljana, Srednje šole za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo Ljubljana, Šolskega centra Velenje in iz Biotehniškega izobraževalnega centra Ljubljana.

Visoke šole – fakultete. Obisk študentskih skupin se je povečal. Leta 2013 so muzej obiskali študenti iz šestih fakultet Univerze v Ljubljani in Mariboru: Pedagoška fakulteta Ljubljana, Filozofska fakulteta Ljubljana (oddelek za geografijo, oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, oddelek za pedagogiko in andragogiko, oddelek za romanske jezike in književnost), Fakulteta za matematiko in fiziko (pedagoška smer pri predmetu Pedagogika z andragogiko), Biotehniška fakulteta (pedagoška smer pri predmetu Pedagogika z andragogiko), Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo (pedagoška smer pri predmetu Pedagogika z andragogiko) in Filozofska fakulteta Maribor (oddelek za slovanske jezike in književnost).

Druge skupine obiskovalcev. Med preostalimi skupinami obiskovalcev v letu 2013 je potrebno omeniti predvsem udeležence 15. mednarodnega simpozija šolskih muzejev in šolsko-zgodovinskih zbirk, nič manj pa niso izstopale niti druge skupine: inovatorji podjetja pital Vivapen iz Savinjske doline, Zavod RS za šolstvo z učitelji slovenskega jezika iz Argentine, ZDA, Kanade in Avstralije, nagrajenci literarnega natečaja ob razstavi Šola iz zemlje, Univerza za tretje življenjsko obdobje, maturanti učiteljskega v Ljubljani ob 50-letnici, Muzej za arhitekturo in oblikovanje in Francoski kulturni center. Med mladinskimi organizacijami in zavodi so muzej obiskali: Zveza prijateljev mladine Slovenije Vič, Cona Fužine in Mladinski center Vič, ter med zavodi, ki se ukvarjajo o otroki s posebnimi potrebami, Varstveno delovni center Ajdovščina, Center za usposabljanje Elvira Vatovec Strunjan, Center za korekcijo sluha in govora Portorož, Zavod Janeza Levca Ljubljana, OŠ Ivana Cankarja Vrhnika, oddelki s posebnim programom in Dnevni center (za starejše) Ljubljana. Manjši del obiskovalcev je v muzej prišel tudi po turistični agenciji Klas.

Dostopnost za gibalno ovirane. Ker je muzejska stavba stara in spomeniško zaščitena, ni bila predvidena za sprejem gibalno in kako drugače oviranih oseb. Muzej ni posebej opremljen za sprejem oseb s posebnimi potrebami. S predhodnimi najavami skupinskih obiskov je bilo preventivno poskrbljeno za varnost senzorno in gibalno oviranih oseb s tem, da so morale prijavljene skupine take osebe predhodno napovedati. Z dodelitvijo dodatnega pomočnika in z opozoritvijo vodičev ter voditeljev učnih ur je bila takšnim osebam zagotovljena potrebna pozornost ob spremljanju in potrebni pomoči. Poleg skupin obiskovalcev iz zavodov, ki se ukvarjajo z otroki s posebnimi potrebami, je bilo za posebno varstvo poskrbljeno v primerih obiskov otrok na invalidskem vozičku pri OŠ Simona Jenka Smlednik in OŠ Rada Robiča Limbuš.

Evidenca obiskovalcev. Leta 2013 je bilo 13.791 domačih obiskovalcev z izdanimi vstopnicami. Poleg njih je muzej predvsem v poletnih mesecih individualno obiskalo še 217 tujcev. Brez vstopnic je v muzejsko knjižnico, na odprtja razstav, na muzejske prireditve, na dneve odprtih vrat itd. prišlo še 2.795 obiskovalcev.

Število obiskovalcev razstav. Ob razvejani pedagoški dejavnosti je bil obisk razstav nekoliko v ozadju. Za organizirane skupine, ki so muzej obiskale z najavo, je bilo ob udeležbi na učnih urah poskrbljeno tudi za strokovno vodstvo z ogledom razstav. Ogled stalne razstave Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja je vseskozi na programu. Za šolske skupine so izdelani tudi delovni listi.

Tabela: Obisk razstav 2014

Ime razstave	Trajanje	Št. obisk.
Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja – stalna razstava	1. 1.–31. 12. 2013	13.153
Pišem, torej sem!	1. 1.–31. 12. 2013	13.355
Jean Jacques Russeau 300	1. 1.–31. 12. 2013	13.153
Šola iz zemlje : učenje visokih Andov	do 1. maja 2013	6.381
Slikanica – moja prva knjiga	od 27. maja 2013	6.202
Kaj naj oblečem za v šolo? (gostovanje v Kamniku)	1. 1.–31. 12. 2013	1.672

Pedagoški programi Slovenskega šolskega muzeja zunaj matične stavbe

Muzejska zbirka Hrastnik. Po dogovoru z Zasavskim muzejem Trbovlje so bile učne ure lepopisa za učence zasavskih osnovnih šol tudi v letu 2013 izvedene v muzejski zbirki v Hrastniku. Vodila jih je gospodična učiteljica Maja Hakl.

Datum	Udeleženci	Št. izvedb	Št. otrok
30.01.2013	2 x 4. r OŠ Ivan Skvarča, Zagorje	1	49
11.03.2013	2 x 4. r OŠ Ivan Kavčič, Izlake in POŠ Mlinše	1	44
11.04.2013	2 x 4. r OŠ Trbovlje, Trbovlje	1	46
16.04.2013	2 x 4. r POŠ Heroja Rajka Hrastnik Dol pri Hrastniku	1	25
18.04.2013	2 x 4. r OŠ Heroja Rajka Hrastnik, Hrastnik	1	46
06.05.2013	1 x 4. r OŠ Ivan Cankar in 4. r POŠ Alojz Hohkraut, Trbovlje	1	32
21.05.2013	2 x 4. r OŠ Tončka Čeč, Trbovlje	1	39
21.10.2013	2 x 4. r OŠ Primož Trubar Laško	1	32
24.10.2013	3 x 4. r OŠ Primož Trubar Laško /Debro, Rečica, Vrh nad Laškim/	1	36
Skupaj		9	349

Število izvedenih zgodovinskih učnih ur se je v letu 2013 v primerjavi s predhodnim letom povečalo za dve učni uri. Primerno se je povečalo tudi število učencev. Leta 2012 je na sedmih učnih urah sodelovalo 275 učencev, leta 2013 pa na devetih učnih urah 349 učencev. Povečanje udeležbe učencev v letu 2013 je tako kar 21,21%.

Druge pedagoške dejavnosti zunaj muzeja

Datum	Kraj	Vrsta pedagoške dejavnosti	Št.
12.03.2013	Cankarjev dom – kulturni bazar	Učna ura: Fizika	1
12.03.2013	Cankarjev dom – kulturni bazar	Učne ura: Nedeljska šola	1
28.05.2013	Kongresni trg- festival Igraj se z mano	Lutkovna igrlica	1
17.10.2013	Gospodarsko razstavišče	Rimska delavnica	1

Promocija/oglaševanje

Leta 2013 je spletno stran Slovenskega šolskega muzeja obiskalo 64.885 posameznikov, vsega skupaj pa je bilo na njej 280.799 ogledov. Na vhodni spletni strani museums.si, kjer je med drugimi slovenskimi muzeji navzoč tudi Slovenski šolski muzej, je bilo 128.000 obiskovalcev in skupno 438.000 ogledov. Poleg tega je muzej v

letu 2013 na novo začel oglaševati še na spletnih straneh Google+ Slovenski šolski muzej in na LinkedIn, kakor v prejšnjih letih pa še na spletnih mestih Facebook, v Napovedniku, v KIC-u in na MMC prireditve info.

Tekoče urejanje muzejske spletne strani, oglaševanje na drugih spletnih straneh in v raznovrstnih sodobnih medijih ter obveščanje po e-naslovih je v tajništvu muzeja na službenem mestu organizator/informator opravljala Ksenija Guzej, prof. likovne vzgoje. Oglaševanje prek spleta je bilo brezplačno; neplačane objave muzejskih podatkov so bile še v Bizi.si poslovni imenik, Planet Siol.net in v VisitLjubljana – Ljubljana Tourism. Plačane so bile objave muzejskih predstavitev s povezavo na muzejsko spletno stran za TIS Telefonski imenik RS, za PIRS, Rumene strani in za Najdi.si. V tiskanih medijih se razen objave oglasa za muzejski koledar v Šolskih razgledih zaradi pomanjkanja denarnih sredstev ni oglaševalo. Brezplačno je dogodke v muzeju objavljala ljubljanski informativni bilten KAM.

Najpomembnejša oglaševalska akcija muzeja v letu 2013 je bila, tako kot več zadnjih let, izdaja brošure Pedagoški programi Slovenskega šolskega muzeja – Radosti v šolskih klopeh za tekoče šolsko leto 2013/2014, ki jo je muzej razposlal na naslove vseh osnovnih in srednjih šol v Republiki Sloveniji. Publikacija je bila v elektronski obliki dosegljiva tudi na muzejski spletni strani. Promocijsko-oglaševalske narave so bile tudi izdaje drugih muzejskih tiskov. Med temi je bil pomemben tisk muzejskega koledarja, na katerem so slikovne priloge iz razstave Slikanica – moja prva knjiga, ki je bila v muzeju odprta poleti 2013.

Po drugi strani se je muzej promoviral s svojo redno dejavnostjo in poslanstvom, ki ga opravlja vse od svoje ustanovitve naprej. 25. septembra 2013 je bila slavnostna prireditev ob 115-letnici ustanovitve. Muzej se je z proslavitvijo visoke obletnice delovanja, ki ni zahtevala dodatnih finančnih sredstev, predstavil občinstvu v popolnoma lastni izvedbi. Na prireditvi so z nastopi aktivno sodelovali vsi zaposleni v muzeju. V raznovrstnem kulturnem programu so opozorili na širši pomen delovanja muzeja za šolsko področje in za področje zgodovine šolstva in pedagogike v Republiki Sloveniji v preteklosti in sedanjosti.

Poleg izdajanja promocijskega materiala in drugih muzejski tiskov je muzej za posebne priložnosti izdal tudi letake in plakate. V promocijske namene je delovala tudi muzejska trgovina. V številnih akcijah se je prepoznavnost muzeja v letu 2013 z navzočnostjo v medijih nedvomno povečala.

Na muzejski spletni strani je bilo v letu 2013 objavljenih 25 dogodkov, na Facebooku: poslovne strani 14 dogodkov, na Facebooku: strani prijateljev 162 dogodkov, na Facebooku: Šolska kronika 14 dogodkov, na Museums.si 8 dogodkov, na KIC Ljubljana 10 dogodkov, na Napovedniku, kjer je povprečno 169.000 obiskov na mesec, 17 dogodkov, v KAM-u 12 dogodkov in na Prireditve info 12 dogodkov.

Muzejska trgovina

Muzejska trgovina je delovala na muzejski sprejemnici, kjer je za obiskovalce zbrana vsa muzejska prodajna ponudba. V prodaji so bile replike muzejskih predmetov in drugih artiklov ter različne publikacije, ki jih z novimi programi vsako leto sproti dopolnjujemo. Poleg muzejskih publikacij so bile v muzejski trgovini po zelo dostopni ceni v ponudbi tudi knjige iz projekta Knjiga za vsakogar. V letu 2013 je bila ponudba v muzejski trgovini povečana z več novimi artikli, med njimi predvsem s pisali. Za dodatno prodajno ponudbo pisal ima največ zaslug kustos Marko Ljubič, avtor razstave o pisalih: »Pišem, torej sem!«, ki je med pripravo razstave navezal tudi številne stike s proizvajalci in prodajalci pisal. Poleg Ring-pena, roler pisala in nalivnega peresa so med novimi artikli tudi zvezki, ki jih je muzej po starih vzorcih pripravil in založil po razstavi »Zgodbe šolskih zvezkov«, pa notesnik, voščenke, barvice v peresnici, obesek za ključe, ovratni trak in knjižne kazalke. Najbolj priljubljeni prodajni artikli so bili še naprej peresniki, črnila, magneti in šolske tablice. Več zanimanja je bilo tudi za velike šolske tablice. Med novimi artikli se je najbolj prodajal Ring-pen, ki je posebno oblikovan izdelek, Slovenski šolski muzej pa je bil v Sloveniji edini, ki ga je imel v prodajni ponudbi.

Prodaja muzejskih publikacij je bila v primerjavi s prodajo replik muzejskih predmetov neprimerljiva. Razlika je še toliko večja, ker rednih naročnikov muzejskih publikacij (Šolske kronike) ne vodimo v muzejski trgovini, ampak v tajništvu. Število naročnikov Šolske kronike je zaradi splošnega varčevanja v VIZ tudi v letu 2013 upadlo. Ob obeh občasnih razstavah sta v letu 2013 izšla dva nova razstavna kataloga: »Slikanica – moja prva knjiga« in »Pišem, torej sem!« Katalog o slikanicah je bil poleg Koledarja Slovenskega šolskega muzeja 2014 v letu 2013 najbolj prodana muzejska publikacija. Že več let zapored so dobro prodane Lepopisne vaje – delovni zvezek za učenje lepopisja, ki se kot Lepopisni komplet največ proda skupaj s peresnikom in črnilom. V letu 2013 se je dobro prodal tudi katalog razstave »Šola iz zemlje – učenje visokih Andov«. Prodaja drugih muzejskih publikacij je precej manjša.

Pomembna novost in pridobitev za muzejsko trgovino v letu 2013 je dokončen prehod na nov računalniški program poslovanja, ki bo v prihodnosti omogočil predvsem bolj pregleden in povezljiv način delovanja, pomembno pa se bodo zmanjšali tudi stroški poslovanja. Za nemoteno delovanje muzejske trgovine je skupaj z delom na sprejemnici in ob izvajanju učnih ur skrbela Natalija Žižić, ki sta jo občasno nadomeščali Maja Hakl in Neža Hrovat.

Tabela: Prosta prodaja replik muzejskih predmetov in tiskov

REPLIKE MUZEJSKIH PREDMETOV	2012	2013	index
Šolska tablica – majhna	312	235	75,3
Šolska tablica – velika	88	142	161,4
Peresnik	680	564	82,9
Vrtavka	148	30	20,3
Svinčnik	31	19	61,3
Svinčnik z radirko	84	85	101,2
Lesena peresnica	13	9	69,2
Magnet	453	312	68,9
Radirka	49	30	61,2
Šilček	18	19	105,6
Črnilo	451	434	96,2
Barvice (v svinčniku, v peresnici)	/	19	/
Mali lepopisni komplet	5	2	40,0
Veliki lepopisni komplet	15	16	106,7
Lepopisni komplet (Lepopisne vaje, držalo s peresom, črnilo)	55	53	96,4

KOLENDARJI SLOVENSKEGA ŠOLSKEGA MUZEJA

Koledar 2013	290	27	9,3
Koledar 2014	/	349	/

KATALOGI RAZSTAV

Šolstvo na Slovenskem I. (1988)	0	1	/
Šolstvo na Slovenskem II. (1999)	1	2	200,0
Šolstvo na Slovenskem III. (2002)	0	1	/
Pišem, torej sem!	/	3	/
Slikanica, moja prva knjiga (2013)	/	88	/
Hiše učenosti na Slovenskem na starih razglednicah (2006)	2	2	100,0
Zgodbe šolskih zvezkov	4	3	75,0
Šola iz zemlje – učenje visokih Andov	21	33	157,1

ŠOLSKA KRONIKA – REVIJA ZA ZGODOVINO ŠOLSTVA IN VZGOJE

Šolska kronika 2010/2	0	2	/
Šolska kronika 2011/3	2	2	100,0
Šolska kronika 2012/1–2	0	1	/

DRUGE KNJIGE / PUBLIKACIJE MUZEJA

Lepopisne vaje (Žižić, 2010)	59	25	42,4
Zgodovina šolstva na Slovenskem (Okoliš, 2009)	9	11	122,2
The History of Education in Slovenia (Okoliš, 2008)	2	8	400,0
Plakat Abeceda	1	3	300,0

Med replikami muzejskih predmetov se je občutno zmanjšala prodaja vrtavk, nekoliko manj pa tudi svinčnikov, radirk, lesenih peresnic, manjših šolskih tablic in peresnikov. Manjšo prodajo navedenih replik je nadomestila prodaja novih replik muzejskih predmetov. Leta 2013 je bilo prvič prodanih 102 primerkov ring-pena, 39 nalivnih peres, 25 notesnikov, 40 roler pisal, 37 voščenk, 9 obeskov za ključke, 12 ovratnih trakov in 149 A5 črtnih zvezkov.

Z nakupi replik muzejskih predmetov so bile popolnjene zaloge: večjih vrečk – rdečih (50+200), Plakatov »Abeceda« (5), zvezkov A5 črtnih (2000), ovratnih trakov (50), obeskov za ključke (50), notesnikov (50), voščenk (100), barvic v svinčniku (250), barvic v peresnici (50, svinčnikov z radirko (500), nalivnih peres (50+60), vrtavk (200), knjižnih kazalk (6000), roler pisal (50+50), črnilnih vložkov (100), šilčkov (283), svinčnikov (300), radirk (310), ring-penov (100).

Natalija Žižić je na muzejski sprejemnici poleg del v muzejski trgovini (vodenje blagajne, urejanje zalog, nabava in prodaja) izvajala še muzejske učne ure Računstvo in Lepopisje ter delavnice Lepopisanja. S pomočjo kustosa in strokovnega sodelavca Marka Ljubiča je prešla na nov elektronski sistem Poslovanje, ki ga je za muzej razvilo podjetje DataStudio. Urejala je baze naslovov in imen prodajnih artiklov za nov sistem. Med prehodom je tri mesece istočasno opravljala delo v sistemu Siti3 (Dragon ticketing) in Poslovanje (Data Studio). Vodila je organizacijo prijav obiska najavljenih skupin obiskovalcev. Koordinirala je delo muzejskih vodičev in animatorjev oz. izvajalcev muzejskih učnih ur. Popisala je raznoliko muzejsko gradivo, ki ga je muzeju neposredno podarilo 43 posameznikov, eden pa ga je ponudil v odkup. Muzejsko gradivo je tudi evidentirala v programu Galis. Prav tako ga je za evidenco skenirala in fotografirala. Opravljala je mesečno in letno statistiko. Na simpoziju o pisalih je imela tudi svoj prispevek. Zbirala je podatke za šolsko namizno igro in pripravljala gradiva za nov katalog stalne razstave. Prvo polovico leta je urejala objave na spletni strani museums.si. Sodelovala je pri organizaciji in izvedbi prireditev ob dnevih odprtih vrat. Oblikovala in vodila je baze obiska osnovnih šol v Slovenskem šolskem muzeju od leta 2007. Zbirala in digitalizirala je odzive otrok osnovnih šol, ki so obiskali muzej.

Muzejski tiski

Publikacije, ki jih je muzej izdal v letu 2013:

1. Anton Arko, Polona Koželj. Slikanica – moja prva knjiga: razstava o slovenski slikanici. Publikacija muzeja (razstavni katalog) št. 119, 50 str.
2. Radosti v starih šolskih klopeh. Pedagoški programi 2013/14. Publikacija muzeja (brošura) št. 120, 24. str. (ur. Mateja Ribarič)
3. Koledar 2014. Slikanica – moja prva knjiga. Publikacija muzeja (koledar) št. 121, 28. str. (ur. Polona Koželj, Anton Arko, Ksenija Guzej)
4. Ljubič, Marko. Pišem, torej sem! šolska pisala in opismenjevanje skozi čas. Publikacija muzeja (razstavni katalog) št. 122, 42 str.

Brošura Pišem, torej sem!

5. Šolska kronika – revija za zgodovino šolstva in vzgoje, št. 1–2/2013, 22/XLVI, 1–400 str. (ur. dr. Branko Šuštar)
6. Šolska kronika – revija za zgodovino šolstva in vzgoje, št. 3/2013, 22/XLVI, 401–720 str. (ur. mag. Marjetka Balkovec Debevec)
7. Povezovanje v izobraževanju/Creating links in education: učiteljstvo in njihova društva kot spodbujevalci pedagoškega razvoja (zgodovinski in muzejski poglobitvi), povzetki prispevkov in drugo gradivo 15. mednarodnega simpozija šolskih muzejev in šolsko-zgodovinskih zbirk, Ljubljana 26.–29. junij 2013, Slovenski šolski muzej v sodelovanju z Zvezo zgodovinskih društev Slovenije in ICOM – Slovenija, 2013, 120 str. (ur. dr. Branko Šuštar in Maja Hakl)

Ponatis učnega gradiva:

8. Računstvo. Učna ura naših babic in dedkov iz leta 1905. Učni list. Dopolnjena izdaja 2013.

Letaki (tiskani):

- 8. februar : Prešernov dan, slovenski kulturni praznik
- Za simpozij Pišem, torej sem! Program dvodnevne prireditve
- Jesenske počitnice v Slovenskem šolskem muzeju od 28. do 30. oktobra 2013
- Poletna muzejska noč, 15. junij 2013, (SMS, delna finančna soudeležba)
- Literarni natečaj »Šola iz zemlje«
- Zimske počitnice v Slovenskem šolskem muzeju od 25. februarja do 1. marca 2013

Brošure

- Poletna muzejska noč (skupaj s SMS, delna finančna soudeležba)
- Z igro do dediščine, 7.–13. oktober 2013 (skupaj s Pedagoško sekcijo pri SMS)

Plakati

- 8. februar – Prešernov dan
- Slikanica, moja prva knjiga, 27. maj 2013
- Muzejski medijski dan, 6. junij 2013
- Poletna muzejska noč, 15. junij 2013 (SMS, delna finančna soudeležba)
- Simpozij, Pišem torej sem, 13. november 2013
- 15th international Symposium on School Life and School History Museums & Collections, 26.–29. junij 2013
- Lutkovna igrlica Sovica Zofi odkriva muzej, na obisku v šoli, vrtcu in knjižnici

Poleg razstavnih katalogov dveh občasnih razstav (o slikanicah in pisalih) sta bila natisnjena zdaj že nepogrešljivi vsakoletni muzejski koledar in brošura o pedagoški dejavnosti muzeja za tekoče šolsko leto. Za posebne priložnosti, kot je slovenski kulturni praznik, in za simpozij o pisalih in zgodovini opismenjevanja, so bili za večjo prepoznavnost poleg obveščanja po elektronskih medijih v nekaj izvodih natisnjeni tudi letaki. Ponatisnjeno je bilo tudi učno gradivo za pouk Računstva. Največ vloženega dela in sredstev sta zahtevala priprava in tisk muzejske strokovno-znanstvene revije Šolska kronika, ki je edina revija na tako visoki ravni na področju zgodovine šolstva in pedagogike v Republiki Sloveniji. V letu 2013 je izšla v dveh zvezkih na kar 720 straneh. Prvi zvezek je dvojna številka, ki je tematska in vsebuje prispevke, vezane na muzejsko razstavo Zgodbe šolskih zvezkov in na mednarodni simpozij Zvezki kot zgodovinski vir, ki je bil leta 2012 v Slovenskem šolskem muzeju. Urednik dvojne številke Šolske kronike je dr. Branko Šuštar, ki je bil tako avtor razstave kot tudi vodja simpozija. Tretja številka Šolske kronike je redna, po ustaljenih sklopih jo je uredila mag. Marjetka Balkovec Debevec. Za 15. mednarodni simpozij šolskih muzejev in šolsko-zgodovinskih zbirk v Ljubljani je muzej v sodelovanju z Zvezo zgodovinskih društev Slovenije in ICOM – Slovenija pod naslovom Povezovanje v izobraževanju izdal tudi publikacijo simpozija, v kateri so objavljeni povzetki prijavljenih prispevkov in drugo konferenčno gradivo.

Mednarodno medmuzejsko sodelovanje

Mednarodno medmuzejsko sodelovanje se je v zadnjem obdobju močno razširilo in je bilo v letu 2013 še posebej pestro. **15. mednarodni simpozij šolskih muzejev in šolsko-zgodovinskih zbirk** je nedvomno največje mednarodno muzejsko srečanje, ki ga je do zdaj soorganiziral Slovenski šolski muzej. Srečanje je potekalo od 26. do 29. junija 2013 na Srednji zdravstveni šoli v Ljubljani v soorganizaciji z Zvezo zgo-

dovinskih društev Slovenije in ICOM – Slovenije. Na simpoziju je sodelovalo 115 udeležencev iz 24 držav po vsem svetu. Največ jih je bilo iz Evrope, precej pa tudi iz bolj oddaljenih držav: Avstralije, Japonske in Brazilije. Koordinator srečanja je bil dr. Branko Šuštar, ki se je s podporo muzeja in s sofinanciranjem Skupnosti muzejev Slovenije in drugih ustanov v zadnjih letih mednarodnih srečanj največ udeleževal in ima spletenih tudi največ mednarodnih stikov. Večji del mednarodne in domače korespondence je v letu 2013 posvetil pripravi simpozija. Pripravljalna dela so intenzivno potekala od novembra 2012 do začetka simpozija tudi zunaj delovnega časa. Poleg koordinatorja simpozija je zlasti pri pošiljanju vabil in informacij ter pri obveščanju, predvsem po e-pošti, zavzeto in odgovorno pomagala tajnica simpozija, zunanja sodelavka muzeja, univ. dipl. zgodovinarica Maja Hakl. Na muzejski spletni strani je za objavo potrebnih gradiv in informacij o simpoziju na službenem mestu organizator/informator skrbela Ksenija Guzej, po potrebi pa so pri pripravi simpozija pomagali tudi drugi muzejski sodelavci. Koordinator simpozija dr. Branko Šuštar je usklajeval priprave s tujimi in domačimi člani znanstvenega odbora simpozija, ki so ga sestavljali predstavniki univerz, muzejev in drugih ustanov. Z veliko mero zavzetosti je ob pomoči Maje Hakl tik pred začetkom simpozija uspel urediti večjezično publikacijo simpozija, ki je izšla v tiskani obliki (120 str.) in je bila v elektronski obliki dostopna na spletni strani muzeja. Finančno poslovanje simpozija je potekalo prek računovodstva Zveze zgodovinskih društev Slovenije. Večji del neposrednih stroškov simpozija je bil pokrit iz kotizacije udeležencev, nekaj pa tudi s sofinanciranjem soorganizatorjev in prispevki podpornikov, ki so sodelovali predvsem z gradivom. Slovenski šolski muzej je poleg razpolaganja z vso svojo infrastrukturo za potrebe simpozija in delom svojih zaposlenih pokrtil večji del stroškov za publikacijo simpozija, za glasbeni nastop skupine Muzealije na odprtju simpozija, za postavitev priložnostne razstave o šolskih zvezkih na Srednji zdravstveni šoli in za izvedbo andragoškega programa v muzeju. V sodelovanju s portalom Sistory pri Inštitutu za novejšo zgodovino je bil celoten potek simpozija posnet, pri snemanju sta pomagala tudi kustos Marko Ljubič in konservatorsko-restavratorski tehnik Franci Kadivec. Vsa predavanja na simpoziju so na portalu Sistory javno dostopna. Muzejske zunanje sodelavke so udeležencem simpozija nudile vso informativno in tehnično podporo. Za vsakega udeleženca je bilo pripravljeno tudi konferenčno gradivo s potrebnimi informacijami. Za vse udeležence simpozija je bil pripravljen tudi spremljevalni program. Koordinator dr. Branko Šuštar je organiziral sprejem v ljubljanski mestni hiši, vožnjo po Ljubljani, obisk na ljubljanskem gradu, ekskurzijo v Kamnik in seveda obisk Slovenskega šolskega muzeja, kjer so udeleženci 27. junija 2013 po sprejemu v mestni hiši izmenično v dveh skupinah sodelovali na učni uri za tujce in si ogledali razstave. Publikacija simpozija je bila ob objavi povzetkov prijavljenih prispevkov zasnovana in pripravljena tudi kot kratka informacija o razstavi dejavnosti Slovenskega šolskega muzeja, posebej tisti, ki so si jo udeleženci med simpozijem lahko ogledali v prostorih Srednje zdravstvene šole, kjer so potekala predavanja (zdravstveno šolstvo, šolski zvezki), v prostorih muzeja (stalna razstava in razstavi o slovenskih slikaricah in pisalih) in v Medobčinskem muzeju Kamnik (gostujoča razstava o oblačilni kulturi v šoli), ki so ga udeleženci

obiskali na ekskurziji 29. junija 2013. Pri izvedbi in poteku simpozija so na različne načine in v različnih vlogah sodelovali vsi zaposleni v muzeju, poleg njih pa tudi večji del zunanjih sodelavcev. Z uspešno izpeljanim simpozijem se je Slovenski šolski muzej vidno umestil v vrsto mednarodnih srečanj in povezav šolskih muzejev, ki bilateralno potekajo od konca osemdesetih let 20. stoletja. Simpozij je udeležencem približal Republiko Slovenijo in mesto Ljubljana, prav tako pa tudi slovensko muzejstvo in zgodovino ter Slovenski šolski muzej. Slovenski udeleženci mednarodnih simpozijev šolskih muzejev, predstavniki muzeja na njih sodelujejo že od leta 1988, smo z izvedbo simpozija v Ljubljani izpolnili dolgoletno pričakovanje mednarodne družine šolskih muzejev, da srečanje pripravimo v Sloveniji.

Slovenski šolski muzej je v letu 2013 poleg soorganizacije mednarodnega simpozija šolskih muzejev nadaljeval mednarodne stike tudi z izmenjavo strokovno-znanstvene literature (Šolske kronike 22/2013, št. 1–3) in z udeležbo dr. Branka Šuštarja na mednarodnih srečanjih in konferencah (glej poglavje: preučevanje in interpretacija premične dediščine). Tesnejše stike s Hrvaškim šolskim muzejem iz Zagreba je muzej izkazal na simpoziju o pisalih v Slovenskem šolskem muzeju 14. novembra 2013, ki se ga je udeležila tudi kustodinja Vesna Rapo, ki je v tamkajšnjem muzeju zadolžena za muzejske predmete. Organizator simpozija, kustos Marko Ljubič, je za strokovno primerjavo med muzejema na področju zbirk muzejskih predmetov pred koncem leta obiskal sorodni muzej v Zagrebu. Več uslužbencev Hrvaškega šolskega muzeja se je 25. septembra 2013 v Slovenskem šolskem muzeju udeležilo slovesnosti ob 115-letnici ustanovitve in nam pri tem zaželelo nadaljnjo uspešno pot.

Investicije in vzdrževanje

Za celotno informacijsko komunikacijsko tehnologijo, od uvedbe novih računalniških programov, sodelovanja pri vzpostavitvi in vzdrževanju računalniške mreže, Wi-fi sistema, nakupa novih računalnikov, inštalacije programov, odpravljanja napak pri tiskanju nalepk v sistemu Cobiss v knjižnici, do dokončne uvedbe programa Poslovanje na muzejski sprejemnici in pomoči pri odpravljanju težav pri e-poslovanju je skrbel kustos Marko Ljubič. Sredstva za investicije so muzeju omogočila najnujnejše zamenjave izrabljene računalniške in druge opreme in predvsem tiste posodobitve, ki zmanjšujejo stroške poslovanja. Poleg tega se je zagotovila manjkajoča oprema za izvajanje muzejskih dejavnosti v zbirkah, v konservatorsko-restavratorski delavnici in v depojih. Po letnem načrtu investicij je bilo v letu 2013 nabavljeno 11 enot, ki se uvrščajo med osnovna sredstva: dve tablici Apple Ipad 4 (razstavna dejavnost), računalnik Imac (računovodstvo, kustodiat za muzejske predmete), računalnik Mac mini (sprejemnica in muzejska trgovina), računalnik Lenovo TC E72 (knjižnica – kustodiat za muzejske predmete), računalnik Lenovo TC E72 (tajništvo), prenosni mikropeskalnik (restavratorska delavnica), čitalnik Epson GT-1500 (uprava – kustodiat), polični regali 13000*5000*2500 (depo Zalog), polični regali 3000*800*2500 (depo Zalog), računalniški server Fujitsu (serverska omara) in zamenjava izrabljene računalniške

opreme – server, računalnik in tiskalnik. Poleg osnovnih sredstev je bilo v letu 2013 nabavljeno še 10 enot drobnega inventarja: zunanji trdi disk, 2,5, 1TB USB 3.0, WD Passport, črn (uprava), mobilni UTMS telefon Samsung Galaxy S3 mini, bel (uprava), mobilni telefon Prestigio Multiph. PAP 3540 DUO, črn (sprejemnica, tajništvo), 2x Wi-Fi oddajnika Air Port Express Base Station (razstavna in pedagoška dejavnost), zunanji trdi disk 2,5 Seagate Back Up Plus 500 GB, črn (tajništvo), zunanji trdi disk 3,5 Seagate Back Up Plus 4 TB, črn (serverska omara), laserski tiskalnik HP LaserJet P1102 (tajništvo), DVD predvajalnik Sony DVP-SR170B (knjižnica – čitalnica), aparat za toplotno vezavo UNIBIND XU 138 (uprava). Med odpisanim materialom je bila izrabljena računalniška oprema. Za vzdrževanje hiše je skrbel samostojni konservatorsko-restavratorski tehnik Franci Kadivec. Večjih posegov ni bilo. Zaradi varnosti so bila izvedena nujna dela pri zamenjavi električne napeljave. Zamenjana so bila izrabljena svetlobna sredstva, prečiščen pa je bil tudi del toplotne napeljave.

Objave v tiskanih medijih

1. Bernarda Pintar, Gospodična učiteljica je bila zelo stroga, v Podblegoške novice – glasilo občine Gorenja vas-Poljane, letnik 17, št. 1, januar 2013, str. 22,
2. Tanja Tomažič, Pišem, torej sem! I. del, o razstavi pisal v Slovenskem šolskem muzeju, v: Naša žena, Dediščina, št. 1, januar 2013, str. 56, 57,
3. Tanja Tomažič, Pišem, torej sem! II. del, o razstavi pisal v Slovenskem šolskem muzeju, v: Naša žena, Dediščina, št. 2, januar 2013, str. 44, 45,
4. Tina Zgonik, Mateja Ribarič, Slovenski šolski muzej, Šola iz zemlje, v: Didakta, št. 160, letnik XXII, februar 2013, str. 57, 58,
5. TU, Razstava Šola iz zemlje, v: Viva, št. 231, februar 2013, str. 11,
6. Tara Novak, Šola z naravno metodologijo, v: Aura, Izkušnje, ki so spremenile življenje, št. 282, marec 2013, str. 22, 23,
7. Mag. Marjetka Balkovec Debevec, »Učitelj, prihajaj kolikor mogoče čedno oblečen v šolo!« O obleki učiteljev in učiteljic skozi čas, v: Didakta, št. 162, letnik XXII, april 2013, str. 26–29,
8. Dr. Branko Šuštar, Zgodbe šolske zgodovine v zgodovini šolstva, v: Revija Vzgoja, št. 57, april 2013, str. 9–11,
9. Mag. Marjetka Balkovec Debevec, Šolski spomini Žirovcev napolnili Slovenski šolski muzej, v: Žirovske stopinje, št. 2, letnik 3, april 2013, str. 18,
10. J. Ambrožič, Hura počitnice!, Šolanje še nikoli ni bilo poceni, v: Živa, priloga Dolenjskega lista, aktualno, št. 6, letnik 12, junij 2013, str. 6, 7,
11. Oglasno sporočilo, Dobrodošli v Slovenskem šolskem muzeju, v: Didakta, Komunikacija v šoli, št. 164, letnik XXII, junij–julij 2013, str. 73,
12. Alenka Veber, Slovenski šolski muzej, v: Revija Ognjišče, št. 6, junij 2013, str. 44–46,
13. Damjana Šmid, Uniforme v šolah, v: Gorenjski glas, moj pogled, 23. 8. 2013, str. 18,

14. Vane D. Forič, Šolarji še brez uniform, v: Nedeljske novice, 1. 9. 2013, str. 7,
15. Denis Vičič, Racionalizacija, v: Mladina, št. 37, 13. 9. 2013, str. 12,
16. T. L., Sindikat: Ministrstvo naj umakne sklep in odpre resno razpravo, v: Slovenske novice, 14. 9. 2013,
17. Franja Žist, Združena šolski in muzej športa, v: Večer, Znanje, št. 214, letnik LXIX, 16. 9. 2013, str. 16,
18. Mojca Pišek, Združevanje muzejev na horuk, v: Dnevnik, V ospredju, 20. 9. 2013, str. 4,
19. Mag. Stane Okoliš, List iz dnevnika, v: Šolski razgledi, Odprta šola, št. 14, letnik LXIV, 20. 9. 2013, str. 7,
20. Tatjana Hojan, Ob 115-letnici, v: Šolski razgledi dogodki/novosti, š. 14, letnik LXIV, 20. 9. 2013, str. 2,
21. Mag. Ivan Vogrič, mag. Ludvik Mihelič, prof. um. zgod. in zgod. Janez Bregar, dr. Vojko Pavlin, izr. prof. dr. Boris Golec, doc. dr. Lilijana Žnidaršič Golec, prof. zgod. in fil. Mihael Šorl, Odprto pismo ministru za izobraževanje, v: Dnevnik, pisma bralcev, 23. 9. 2013, str. 15,
22. Simona Bandur, Od tablice k tablici in od učitelja k učiteljici, v: Delo, Panorama, št. 222, letnik 55, 25. 9. 2013, str. 19,
23. Mag. Stane Okoliš, Prva slovenska matura, v: Revija Vzgoja, september 2013, str. 46, 47,
24. Mojca Pišek, Neme žrtve nezainteresiranega režima, v: Dnevnik, 1. 10. 2013, str. 21,
25. Darko Štrajn, Post-tradicija in šolski muzej, v: Šolski razgledi, št. 15, letnik LXIV, 4. 10. 2013, str. 3,
26. Dr. Branko Šuštar, Nikar praznih besed o muzejih ne razdirajte!, v Dnevnik, 9. 10. 2013, str. 13,
27. Leopoldina Plut Pregelj, Spoštovani Jernej Pikalo, minister za izobraževanje, znanost in šport, V: Delo, Sobotna priloga, PP Poštni predal 29, 12. 10. 2013, str. 31,
28. Dr. Branko Šuštar, Povezovanje v izobraževanju, v: Šolski razgledi, Osvetlitev, št. 16, letnik LXIV, 18. 10. 2013, str. 14,
29. Mag. Stane Okoliš, Neme žrtve nezainteresiranega režima, v: Dnevnik, pisma bralcev, 19. 10. 2013, str. 15,
30. Polona Koželj, Slikanica – moja prva knjiga, Nihče ne ostaja ravnodušen, v: Šolski razgledi, Mozaik, št. 17, letnik LXIV, 8. 11. 2013, str. 12,
31. Mag. Marjetka Balkovec Debevec, Slovenski šolski muzej – že 115 let zrcalo slovenskemu šolstvu, v: Glasnik SED, št. 3–4, letnik 53/2013, str. 81, 82,
32. Mag. Marjetka Balkovec Debevec, Dediščina šolstva na 15. mednarodnem simpoziju šolskih muzejev, Ljubljana, 26.–29. junij 2013, v: Glasnik SED, št. 3–4, letnik 53/2013, str. 83, 84,
33. Uredništvo, reklama za koledar 2014, v: Šolski razgledi, št. 18, letnik LXIV, 22. 11. 2013, cela številka,
34. ark., Pišem, torej sem! v: Šolski razgledi št. 18, letnik LXIV, 22. 11. 2013, str. 2.

Sklep

Slovenski šolski muzej je v precej negotovih razmerah v letu 2013 uspel izpeljati letni delovni načrt v celoti, pa četudi so bili nekateri projekti zaradi vezanosti na dogovorjena finančna sredstva, ki dolgo časa niso bila dosegljiva, opravljeni v nekoliko omejenem obsegu. Muzej je z opravljenim delom izpolnil svoje poslanstvo na področju dediščine šolstva in zgodovine šolstva in pedagogike, zato so ga učitelji pred več kot sto leti tudi ustanovili. Pri nalogah, ki niso bile neposredno vezane na potrebna večja denarna sredstva, je muzej izvedel tudi dejavnosti in projekte, ki so pomembni pri izpolnjevanju poslanstva, niso pa bili načrtovani v Letnem delovnem načrtu. V glavnem se te naloge nanašajo na sodelovanje muzeja pri izpeljavi skupnih projektov z drugimi muzeji, šolami, organizacijami in ustanovami. Slovenski šolski muzej je tako sodeloval pri postavitvi razstave Skrito znanje, ki so jo v jeseni organizirale ljubljanske specialne knjižnice. Kot soorganizator je z Mestnim muzejem Krško septembra in oktobra 2013 sodeloval pri postavitvi razstave o šolniku Ivanu Lapajnetu. V muzejski čitalnici je 21. marca 2013 soorganiziral predstavitev knjige o šolstvu v Žireh in postavitev priložnostne razstave Odsev generacije. Za prihodnje delo in vključevanje v ESS projekte je bilo izjemno pomembno sodelovanje z Geodetskim inštitutom Slovenije pri projektu Infrastrukturni potencial.

Eden glavnih dosežkov muzeja v letu 2013 je nedvomno soorganizacija 15. mednarodnega simpozija šolskih muzejev v Ljubljani, nič manj pomembni pa niso dosežki muzeja pri dokončnem prehodu na poenoten način evidentiranja in dokumentiranja muzejskih predmetov in pri pripravi ter tisku dveh obsežnih zvezkov Šolske kronike. Navkljub skoraj neopaznemu zmanjšanju obiska v muzeju se je v primerjavi s predhodnim letom povečal obisk osnovnošolcev in izdanih vstopnic ter izpeljanih pedagoških projektov (učnih ur) zunaj matičnega muzeja. Povečala se je izbira programov muzejskih delavnic in samo število izpeljanih delavnic in udeležencev na njih. Z novimi prodajnimi eksponati se je povečala tudi prodaja v muzejski trgovini. Za nagrade, ki jih podeljuje Andrgoški center Slovenije, je muzej prispeval več prodajnih artiklov in muzejskih tiskov. Za teden otroka je družinam omogočil prost obisk muzeja. Muzej se je pri Skupnosti muzejev Slovenije prijavil na razpis za mednarodno sodelovanje, skupaj z Zvezo zgodovinskih društev Slovenije pa tudi za sofinanciranje strokovne in znanstvene literature pri Javni agenciji Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost. Celotni prihodki muzeja v letu 2013 so bili 540.526 EUR in so za 0,12 % višji kot leta 2012. Odhodki so bili 538.705 EUR in so za 0,11 % nižji od odhodkov iz leta 2012. Končni poslovni izid muzeja v letu 2013 je 1.604 EUR.

mag. Stane Okoliš,
direktor muzeja